

UČNI NAČRT Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

BIVALNA KULTURA

Srednje splošno izobraževanje

Umetniška gimnazija - likovna smer

Umetniška gimnazija s slovenskim učnim
jezikom na narodno mešanem območju v
slovenski Istri - likovna smer

UČNI NAČRT Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

IME PREDMETA: bivalna kultura

Izobraževalni program umetniške gimnazije - likovna smer, izobraževalni program umetniške gimnazije s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v slovenski Istri - likovna smer:
obvezni predmet (280 ur)

PRIPRAVILA PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA V SESTAVI:

Aleksandra Dolenec Gojević, Gimnazija Velenje; Andreja Džakušič, Gimnazija Celje - Center; Darko Golija, Pedagoška fakulteta, Univerza v Mariboru; Svetlana Jakimovska Rodić, Srednja šola za oblikovanje in fotografijo Ljubljana; dr. Luka Jančič, Srednja šola za oblikovanje in fotografijo Ljubljana; Damijan Kracina, Srednja šola za oblikovanje in fotografijo Ljubljana; Primož Krašna, Zavod RS za šolstvo; Marko Krumberger, Gimnazija Nova Gorica; Jure Markota, Gimnazija Velenje; Nika Oblak, Srednja šola za oblikovanje in fotografijo Ljubljana; Nina Ostan, Zavod RS za šolstvo; Karel Plemenitaš, Srednja šola za oblikovanje in fotografijo Ljubljana; Maja Rak, Gimnazija Celje - Center; Peter Rau, Srednja šola za oblikovanje in fotografijo Ljubljana; dr. Jurij Selan, Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani; mag. Apolonija Simon, Srednja šola za oblikovanje in fotografijo Ljubljana; Mojca Šmit, Gimnazija Celje - Center; Nataša Tajnik Stupar, Gimnazija Velenje

JEZIKOVNI PREGLED: Nina Žitko Pucer

OBLIKOVANJE: neAGENCIJA, digitalne preobrazbe, Katja Pirc, s. p.

IZDALA: Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje in Zavod RS za šolstvo

ZA MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE: dr. Vinko Logaj

ZA ZAVOD RS ZA ŠOLSTVO: Jasna Rojc

Ljubljana, 2025

SPLETNA IZDAJA

DOSTOPNO NA POVEZAVI:

https://eportal.mss.edus.si/msswww/datoteke/ucni_nacrti/2026/un-dp-bivalna-kultura_um_lik-um_si_lik.pdf

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI-ID 251375363](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:si:ZB-COBISS.SI-ID-251375363)

ISBN 978-961-03-1189-8 (Zavod RS za šolstvo, PDF)

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje je na svoji 245. seji, dne 19. 6. 2025, določil učni načrt bivalna kultura za izobraževalni program umetniške gimnazije (likovna smer) in izobraževalni program umetniške gimnazije s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v slovenski Istri (likovna smer).

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje se je na svoji 245. seji, dne 19. 6. 2025, seznanil z didaktičnimi priporočili k učnemu načrtu bivalna kultura za izobraževalni program umetniške gimnazije (likovna smer) in izobraževalni program umetniške gimnazije s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v slovenski Istri (likovna smer).

PRIZNANJE AVTORSTVA – NEKOMERCIALNO – DELJENJE POD ENAKIMI POGOJI

Prenova izobraževalnih programov s prenovo ključnih programskih dokumentov (kurikuluma za vrtce, učnih načrtov ter katalogov znanj)

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE

KAKO SE ZNAJTI?

TIPIČNE STRANI

V dokumentu je za dijakinje in dijake, učiteljice in učitelje ipd. uporabljena moška slovnična oblika, ki velja enakovredno za oba spola.

Tema sporoča vsebinski okvir ali okvir predmetnospecifičnih zmožnosti, povezanih s cilji oz. skupinami ciljev: teme so predmetno specifične in lahko vključujejo vsebinske sklope in dejavnosti ter razvijajo veščine, zmožnosti in koncepte, ki naj bi jih dijaki izgrajevali in razvijali v procesu učenja.

Vrsta teme:
Obvezno
Izbirno
Maturitetno

Opis teme zajema ključne poudarke oz. koncepte kot okvir skupinam ciljev.

Dodatna pojasnila za temo lahko vsebujejo razlago o zasnovi teme, usmeritve in/ali navodila, ki se nanašajo na vsebino, vrsto teme, členitev teme, poimenovanje, trajanje, dejavnosti, izvedbo aktivnosti, učne pripomočke ... oz. karkoli, kar je pomembno za to temo.

IME TEME

OBVEZNO

OPIS TEME

Em fugiaspiduci sitet ut etur, in conest dipsum eosa nonsequam volorum, ommolor aut desequi duciist estrunda volorest, sandeni maximin uscillab il magnam quiam quo con explacc ullaccum alisi quidell igendam, in repta dolupta volor sam, ut hilit laut faccumqui omnim ut doluptur, quam consequ atibus dolo dignate mporehent qui tem nonseque por aliquisimust que volestrum esed quibusdae milla conserf ernate dentiat.

Ma vellaut quatio rporrore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas molorporia doluptatis molum rae nos event, inullit incimaiozem fugiandantis et fugitisque maion ped quo odi beatur, sequi illisqui ipidel escim reprat.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Ullatur sequo qui ut vellenderio. Re exceseq uiatur aturem eos millandio totaquis alibus iume voluptatia quis aut quamust iosant prestius, ut ommodigendis doluptaes dersped moluptae. Harum a volupta tiatur, ne veles quia voluptatia similic tatesequam, seque ventio. Hendis erum quissequo quist que con nulparum ut quuntemos et repro quod ma nimusa sae vellaut eum ulpari valent voluptu rempor a de omnimax impellu ptataecusa ducipsae aut evelles temolup tincil imporia simped et endes eum et molum que laborerat voluptiurem nempori bustio explabo rionsenet evenimin nis ex eum voluptam consed que volupid eliquibus, tetusda ntusam ellis ut archill uptiore rundiae nimusdam vel enit, optibea quiaspelitem lam alit re, omnis ab il mo dolupti commihi tionsequiam eicia dolo intur accusci musdaecatet faccatur? Sinctet latiam facescipsa

Ceria pa iumquam, exernam quaspis dit equasit, omnis quis aut apitassum coribusda invenih icatorum qui ut re perumquaepep quame moditatum ipient veligna tessint iaessum, optamus, testi sediasped moluptatem aperiam aut quodips usciate veribus.

Mi, asit volupta tuscil int aspel illit atur, eum idenist iorrum alit, nim re illitas ma nimi, iusclisita dolorrym volorepedio core, consequam quae. De nossiti officillate

Z oznako **SC** so označeni ključni cilji posameznih področij skupnih ciljev. Številčni zapis pri oznaki skupnih ciljev se navezuje na preglednico s skupnimi cilji.

27. 2. 2025 /// 15:45

IME SKUPINE CILJEV

CILJI

Z oznako **O** so označeni obvezni cilji.

Z ležečim tiskom in oznako **I** so označeni izbirni cilji.

- O:** Et plabo. Nam eum fuga. Et explat. Xerro et aut que nihicia doloribus, velisci tatur
- I:** *Que ommodic aboribust, tesequae nimaionseni arum audit minusda dolum, si venimil itatat. Estinve litatem ut adit quid qui.* **SC** (2.2.2.1)
- I:** *Quia voluptatur aut od minverum, quas ilis et mint, eature rehenit magnatur aut exceaquam reiunt et omnis nobit vero excepel in nimagmam quat officiam que plaborpore ne culpa eum dolore aut aspicias sanihil moditam re pelias ne veri reperferes solos dolorum, quidit ad qui dolorerun.*
- O:** Ibus nis auda vendio venis saperum atem quiant aut pre comniscia num at is quoditi ne estinve litatem venis saperum atem quiant. **SC** (1.3.4.2 | 2.1.1.1 | 2.1.2.1 | 2.2.1.1 | 2.2.1.2 | 3.1.3.1 | 5.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak

S krepko označenim besedilom so izpostavljeni **minimalni standardi znanja**.

Z ležečim besedilom so označeni izbirni standardi oz. standardi znanja, ki izhajajo iz izbirnih ciljev.

Dodatne pisave in oznake pri standardih so opredeljene v obvezujočih navodilih za učitelja (npr. podčrtani, M, PTI itd.)

- Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.
- Ilcillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cuptatu repeliam.
- Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.**
- Ut fuga. Nemperum fuga.**
- Ma vellaut quiatio rporore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas
- Omnim ut doluptur, quam consequi.
- Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.*
- Ilcillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cuptatu repeliam.*
- Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.
- Ut fuga. Nemperum fuga.*

TERMINI:

- ☐ laborerat voluptiurem
- ☐ veligna tessint
- ☐ laborerat voluptiurem
- ☐ veligna tessint
- ☐ veligna tessint
- ☐ laborerat voluptiurem
- ☐ veligna tessint

Pojmi, ki jih dijak mora poznati oz. razumeti (in/ali znati smiselno uporabljati), lahko pa so navedeni tudi priporočeni pojmi. Nabor (strokovnih) terminov zaokrožuje in dopolnjuje posamezno temo, predstavlja pa informacijo učitelju pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega dela. Namenjen je navedbi terminologije, ki jo na področju določene teme v določenem obdobju izobraževalne vertikale usvojijo dijaki.

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

Viri in literatura,
ki so vključeni v
posamezno temo.

NASLOV TEME

- » Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Morbi eget ante eget ante hendrerit convallis vitae et purus. Donec euismod dolor sed neque condimentum, at sodales enim interdum. <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

NASLOV SKUPINE CILJEV

- » Etiam, M. (2019). Eget laoreet ipsum. Nulla facilisi.
- » Parum, V. (2025). Sequi blaboreet quosam. Seque cus.
- » Morbi P. (2007). Sed ac arcu id velit facilisis aliquet. Nec tincidunt.
- » Eget O. (2010). Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla a ac turpis. Nulla et tempus nunc, vitae scelerisque tellus. Sed in tempus mi, a aliquet quam. Integer ut euismod eros, vel pretium mi. Maecenas sollicitudin.
- » Nunc N. (2023). Morbi suscipit ante quis viverra sollicitudin. Aenean ultricies.
- » Nunc N., Ante A., Sem S. (2015). Nullam congue eleifend magna in venenatis. Ut consectetur quis magna vitae sodales. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Sed A. (2024). Ut aliquet aliquam urna eget laoreet. Fusce hendrerit dolor id mauris convallis, at accumsan lectus fermentum. Nunc bibendum quam et nibh elementum consectetur.

NASLOV SKUPINE CILJEV

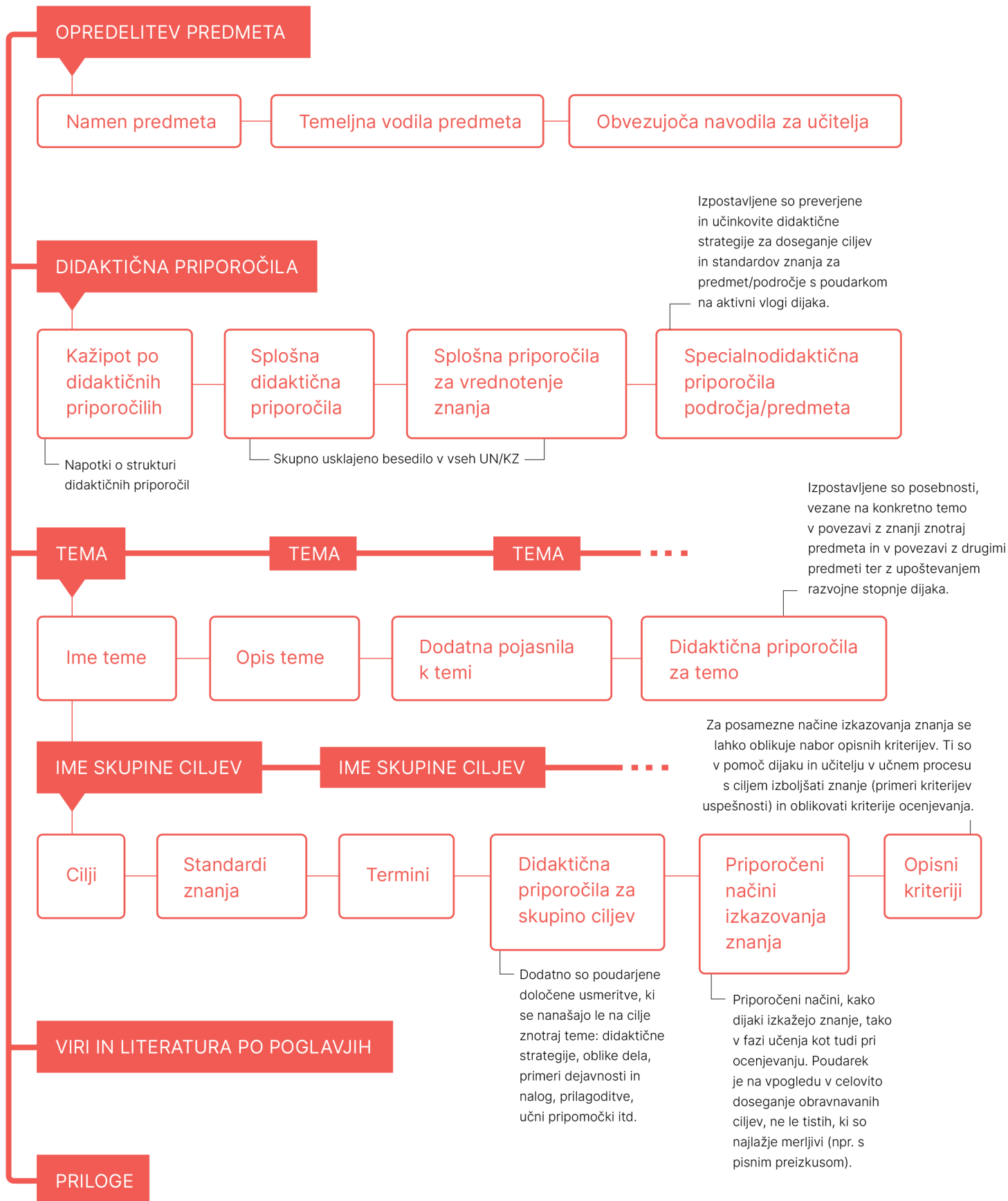
- » Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla, <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Nunc F.: Vivamus quis tortor et ipsum tempor laoreet id quis nunc. Phasellus quis sagittis ligula.
- » Redaktion, 2018. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

Viri in literatura, ki so vključeni
v posamezno skupino ciljev.

Hiperpovezava
do zunanjega vira

KAKO SE ZNAJTI?

STRUKTURA UČNEGA NAČRTA Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

KAZALO

OPREDELITEV PREDMETA..... 9

Namen predmeta..... 9

Temeljna vodila predmeta 10

Obvezujoča navodila za učitelje 10

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA 11

Kažipot po didaktičnih priporočilih 11

Splošna didaktična priporočila 11

Splošna priporočila za vrednotenje znanja ... 13

Specialnodidaktična priporočila
področja/predmeta 14

TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA..... 21

LIKOVNA USTVARJALNOST KOT GRADNIK

PROSTORA IN NAČINA (SO)BIVANJA..... 22

Uvodna poglavja 23

Oblikovanje vizualnih sporočil in predmetnega
sveta (obrti) 25

Bivališča in pripadajoče stavbe 27

IZVORI IN VODILA USTVARJALNOSTI, KI GRADI

MOJ PROSTOR IN PROSTOR SKUPNOSTI 29

Vizualni elementi okolja in kulturne prioritete
..... 30

Inovacije in spreminjajoči se svet 33

Potrošniška družba, udobje in trajnost..... 35

USTVARJANJE BIVALIŠČ - ARHITEKTURA 37

Načrtovanje stanovanja 38

Tipologija stanovanjskih stavb 41

Arhitektura-uvod 42

Arhitekturna naloga 44

Trajnostna gradnja 46

USTVARJANJE ŠIRŠEGA GRAJENEGA PROSTORA -

URBANIZEM 48

Zgodovina urbanizma kot izhodišče
sodobnemu načrtovanju 50

Uvod v sodobno načrtovanje 52

Kako nastane mesto? Kaj ga sestavlja? 53

USTVARJANJE IN SOBIVANJE Z NARAVO -

KRAJINSKA ARHITEKTURA 55

Uvod in zgodovina – krajina kot prostor
bivanja, ustvarjalnosti, kulture..... 56

Zeleni sistemi mest, naravni sistemi 58

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH60

Opredelitev predmeta..... 60

Didaktična priporočila 60

PRILOGE 61

OPREDELITEV PREDMETA

NAMEN PREDMETA

Namen predmeta je predstaviti pomen likovne umetnosti za sooblikovanje kvalitetnega okolja in sobivanja. Predmet vključuje razumevanje dejavnikov, ki vplivajo na oblikovanje in delovanje tega prostora.

V osnovi so vsebine predmeta vezane na kreativne prakse, kot so arhitektura, krajinska arhitektura, industrijsko oblikovanje, ilustracija, game design itn., namen predmeta pa je osmisliti te vsebine za vse, saj prostor sooblikujemo ne le kot kompetentni ustvarjalci, ampak tudi kot odgovorni uporabniki.

Osnova predmeta je obravnava vsebin v merilu osebne dijakove izkušnje in se v nadaljevanju usmeri na širše in splošno polje ustvarjanja.

Predmet usmerja k trajnostnim in gospodarnim posegom in rabam ter zavedanju o pomenu ohranjanja biotske raznovrstnosti.

Vsebine predmeta krepijo zavedanje o pomenu razvoja tehnike na obravnavane prakse.

Predmet usmerja k zavedanju o krepitvi kvalitetnega javnega prostora in pomenu odnosa posameznik – družba. Vsak individualen poseg soustvarja prostor drugega, zato ga je smiselno vrednotiti ne le kot odgovor na potrebe posameznika, ampak materializiran dokaz spoštovanja potreb drugih (sokrajan, narava in prihodnji rodovi).

Predmet usmerja k ustvarjanju rešitev, ki sledijo izhodiščni potrebi in predstavljajo hkrati likovno in tehnično kvaliteten izdelek.

Obravnavane vsebine so tudi snov drugih predmetov, vendar jih bivalna kultura obravnava na specifičen način; obravnavane pojme opazuje kot nosilce identitete ter predmet preučevanja in varovanja, pa tudi kot leksikon in primer dobre prakse za nadaljnje načrtovanje.

Kvalitetno načrtovanje v okviru predmeta ni predstavljeno le kot upoštevanje in ponavljanje opredeljenih navodil; spoznavanje kvalitetnega načrtovanja je proces, ki na osnovi študije mnogih realiziranih primerov omogoča ponotranjenje njihovih kreativnih in tehničnih principov, ki se jih lahko v nadaljevanju uporabi pri lastnem ustvarjanju.

Dijak spoznava obravnavane produkte od začetka do realizacije (potreba–zamisel–izvedba), prek spoznavanja trdnosti in obstojnosti gradiv pa osmišlja vsebine drugih predmetov (npr. fizika, matematika ...).

Poznavanje oblik in ustvarjalnih pristopov je stik z identiteto prostora, s spoznavanjem te se oblikuje tudi identiteta njenih prebivalcev. Dijak se lahko kot razmišljujoč in aktiven člen umesti v navezo preteklo–sedanje–prihodnje in s tem osmisli svoje bivanje.

TEMELJNA VODILA PREDMETA

Učitelj z vsemi temami učnega načrta podpira razvoj ključnih dijakovih kompetenc, ki so:

- » **kritično mišljenje:** dijak razvija sposobnost analize in vrednotenja ustvarjalnih praks skozi estetsko, tehnološko in družbeno prizmo;
- » **ustvarjalnost:** dijak načrtuje in izdeluje inovativne rešitve, ki vključujejo trajnostne in estetske elemente;
- » **komunikativnost:** dijak učinkovito predstavlja rezultate svojega raziskovanja in izdelkov (vizualno, pisno in ustno);
- » **digitalna pismenost:** dijak uporablja digitalna orodja za raziskovanje, načrtovanje in predstavitev vsebin;
- » **trajnostna naravnost:** dijak razume pomen ohranjanja kulturne dediščine in vključevanja trajnostnih praks v sodobne rešitve.

OBVEZUJOČA NAVODILA ZA UČITELJE

Vsebina predmeta je kompleksna in pokriva mnoga ustvarjalna področja, vezana na uporabno umetnost. Giblje se na stiku umetniških in tehniških praks ter raziskuje povezanost produktov z okoljem, v katerem nastajajo. Za dobro razumevanje vsebin je ključno povezovanje vsebin predmeta z znanjem, ki ga dijaki pridobivajo pri drugih sorodnih predmetih (umetnostna zgodovina, zgodovina, likovna teorija, risanje in slikanje), če je le mogoče pa tudi pri splošnih predmetih (fizika in matematika). V podporo teoretičnim spoznanjem je pomembno osmišljanje vsebin z individualnim kreativnim delom v obliki besedilnih nalog in fizičnih izdelkov (npr. seminarska naloga s predstavitvijo, izdelava makete, plakata ali modela v naravi), ter obogatitvenimi pristopi (npr. delo na terenu, obiski muzejev in galerij, ekskurzije, stik s strokovnjaki s sorodnih področij, odziv na aktualno dogajanje ipd.).

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

KAŽIPOT PO DIDAKTIČNIH PRIPOROČILIH

Razdelke *Kažipot po didaktičnih priporočilih*, *Splošna didaktična priporočila* in *Splošna priporočila za vrednotenje znanja* je pripravil Zavod RS za šolstvo.

Didaktična priporočila prinašajo učiteljem napotke za uresničevanje učnega načrta predmeta v pedagoškem procesu. Zastavljena so večplastno, na več ravneh (od splošnega h konkretnemu), ki se medsebojno prepletajo in dopolnjujejo.

- » Razdelka **Splošna didaktična priporočila** in **Splošna priporočila za vrednotenje znanja** vključujeta krovne usmeritve za načrtovanje, poučevanje in vrednotenje znanja, ki veljajo za vse predmete po celotni izobraževalni vertikali. Besedilo v teh dveh razdelkih je nastalo na podlagi *Usmeritev za pripravo didaktičnih priporočil k učnim načrtom za osnovne šole in srednje šole* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3ladrdr>) ter *Izhodišč za prenovo učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/plw0909>) in je v vseh učnih načrtih enako.
- » Razdelek **Specialnodidaktična priporočila področja/predmeta** vključuje tista didaktična priporočila, ki se navezujejo na področje/predmet kot celoto. Zajeti so didaktični pristopi in strategije, ki so posebej priporočeni in značilni za predmet glede na njegovo naravo in specifične.

Učni načrt posameznega predmeta je členjen na *teme*, vsaka tema pa se lahko nadalje členi na *skupine ciljev*.

- » Razdelka **Didaktična priporočila za temo** in **Didaktična priporočila za skupino ciljev** vključujeta konkretne in specifične napotke, ki se nanašajo na poučevanje določene teme oz. skupine ciljev znotraj teme. Na tem mestu so izpostavljene preverjene in učinkovite didaktične strategije za poučevanje posamezne teme ob upoštevanju značilnosti in vidikov znanja, starosti dijakov, predznanja, povezanosti znanja z drugimi predmeti/področji ipd. Na tej ravni so usmeritve lahko konkretizirane tudi s primeri izpeljave oz. učnimi scenariji.

Didaktična priporočila na ravni skupine ciljev zaokrožujeta razdelka **Priporočeni načini izkazovanja znanja** in **Opisni kriteriji**, ki vključujeta napotke za vrednotenje znanja (spremljanje, preverjanje, ocenjevanje) znotraj posamezne teme oz. skupine ciljev.

SPLOŠNA DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Učitelj si za uresničitev ciljev učnega načrta, kakovostno učenje ter optimalni psihofizični razvoj dijakov prizadeva zagotoviti varno in spodbudno učno okolje. V ta namen pri poučevanju uporablja raznolike

didaktične strategije, ki vključujejo učne oblike, metode, tehnike, učna sredstva in gradiva, s katerimi dijakom omogoča aktivno sodelovanje pri pouku, pa tudi samostojno učenje. Izbira jih preišči, glede na namen in naravo učnih ciljev ter glede na učne in druge, za učenje pomembne značilnosti posameznega dijaka, učne skupine ali oddelka.

Varno in spodbudno učno okolje učitelj zagotavlja tako, da:

- » spodbuja medsebojno sprejemanje, sodelovanje, čustveno in socialno podporo;
- » neguje vedoželjnost, spodbuja interes in motivacijo za učenje, podpira razvoj različnih talentov in potencialov;
- » dijake aktivno vključuje v načrtovanje učenja;
- » kakovostno poučuje in organizira samostojno učenje (individualno, v parih, skupinsko) ob različni stopnji vodenja in spodbujanja;
- » dijakom omogoča medsebojno izmenjavo znanja in izkušenj, podporo in sodelovanje;
- » prepozna in pri poučevanju upošteva predznanje, skupne in individualne učne, socialne, čustvene, (med)kulturne, telesne in druge potrebe dijakov;
- » dijakom postavlja ustrezno zahtevne učne izzive in si prizadeva za njihov napredek;
- » pri dijakih stalno preverja razumevanje, spodbuja ozaveščanje in usmerjanje procesa lastnega učenja;
- » proces poučevanja prilagaja ugotovitvam sprotne spremljanja in preverjanja dosežkov dijakov;
- » omogoča povezovanje ter nadgrajevanje znanja znotraj predmeta, med predmeti in predmetnimi področji;
- » poučuje in organizira samostojno učenje v različnih učnih okoljih (tudi virtualnih, zunaj učilnic), ob uporabi avtentičnih učnih virov in reševanju relevantnih življenjskih problemov in situacij;
- » ob doseganju predmetnih uresničuje tudi skupne cilje različnih področij (jezik, državljanstvo, kultura in umetnost; trajnostni razvoj; zdravje in dobrobit; digitalna kompetentnost; podjetnost).

Učitelj pri uresničevanju ciljev in standardov znanja učnega načrta dijakom omogoči prepoznavanje in razumevanje:

- » smisla oz. namena učenja (kaj se bodo učili in čemu);
- » uspešnosti lastnega učenja oz. napredka (kako in na temelju česa bodo vedeli, da so pri učenju uspešni in so dosegli cilj);
- » pomena različnih dokazov o učenju in znanju;
- » vloge povratne informacije za stalno izboljševanje ter krepitev občutka »zmorem«;
- » pomena medvrstniškega učenja in vrstniške povratne informacije.

Za doseganje celostnega in poglobljenega znanja učitelj načrtuje raznolike predmetne ali medpredmetne učne izzive, ki spodbujajo dijake k aktivnemu raziskovanju, preizkušanju, primerjanju, analiziranju, argumentiranju,

reševanju avtentičnih problemov, izmenjavi izkušenj in povratnih informacij. Ob tem nadgrajujejo znanje ter razvijajo ustvarjalnost, inovativnost, kritično mišljenje in druge prečne veščine. Zato učitelj, kadar je mogoče, izvaja projektni, problemski, raziskovalni, eksperimentalni, izkustveni ali praktični pouk in uporablja temu primerne učne metode, pripomočke, gradiva in digitalno tehnologijo.

Učitelj upošteva raznolike zmožnosti in potrebe dijakov v okviru notranje diferenciacije in individualizacije pouka ter personalizacije učenja s prilagoditvami, ki obsegajo:

- » učno okolje z izbiro ustreznih didaktičnih strategij, učnih dejavnosti in oblik;
- » obsežnost, zahtevnost in kompleksnost učnih ciljev;
- » raznovrstnost in tempo učenja;
- » načine izkazovanja znanja, pričakovane rezultate ali dosežke.

Učitelj smiselno upošteva načelo diferenciacije in individualizacije tudi pri načrtovanju domačega dela dijakov, ki naj bo osmišljeno in raznoliko, namenjeno utrjevanju znanja in pripravi na nadaljnje učenje.

Individualizacija pouka in personalizirano učenje sta pomembna za razvijanje talentov in potencialov nadarjenih dijakov. Še posebej pa sta pomembna za razvoj, uspešno učenje ter enakovredno in aktivno vključenost dijakov s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami, z učnimi težavami, dvojno izjemnih, priseljencev ter dijakov iz manj spodbudnega družinskega okolja. Z individualiziranimi pristopi preko inkluzivne poučevalne prakse učitelj odkriva in zmanjšuje ovire, ki dijakom iz teh skupin onemogočajo optimalno učenje, razvoj in izkazovanje znanja, ter uresničuje v individualiziranih programih in v drugih individualiziranih načrtih načrtovane prilagoditve vzgojno-izobraževalnega procesa za dijake iz specifičnih skupin.

SPLOŠNA PRIPOROČILA ZA VREDNOTENJE ZNANJA

Vrednotenje znanja razumemo kot ugotavljanje znanja dijakov skozi celoten učni proces, tako pri spremljanju in preverjanju (ugotavljanje predznanja in znanja dijaka na vseh stopnjah učenja), kot tudi pri ocenjevanju znanja.

V prvi fazi učitelj kontinuirano spremlja in podpira učenje, preverja znanje vsakega dijaka, mu nudi kakovostne povratne informacije in ob tem ustrezno prilagaja lastno poučevanje. Pred začetkom učnega procesa učitelj najprej aktivira in ugotavlja dijakovo predznanje in ugotovitve uporabi pri načrtovanju pouka. Med učnim procesom sproti preverja doseganje ciljev pouka in standardov znanja ter spremlja in ugotavlja napredek dijaka. V tej fazi učitelj znanja ne ocenjuje, pač pa na osnovi ugotovitev sproti prilagaja in izvaja dejavnosti v podporo in spodbudo učenju (npr. dodatne dejavnosti za utrjevanje znanja, prilagoditve načrtovanih dejavnosti in nalog glede na zmožnosti in potrebe posameznih dijakov ali skupine).

Učitelj pripomore k večji kakovosti pouka in učenja, tako da:

- » sistematično, kontinuirano in načrtno pridobiva informacije o tem, kako dijak dosega učne cilje in usvaja standarde znanja;
- » ugotavlja in spodbuja razvoj raznolikega znanja – ne le vsebinskega, temveč tudi procesnega (tj. spretnosti in veščin), spremlja in spodbuja pa tudi razvijanje odnosnega znanja;

- » spodbuja dijaka, da dosega cilje na različnih taksonomskih ravneh oz. izkazuje znanje na različnih ravneh zahtevnosti;
- » spodbuja uporabo znanja za reševanje problemov, sklepanje, analiziranje, vrednotenje, argumentiranje itn.;
- » je naravnani na ugotavljanje napredka in dosežkov, pri čemer razume, da so pomanjkljivosti in napake zlasti priložnosti za nadaljnje učenje;
- » ugotavlja in analizira dijakovo razumevanje ter odpravlja vzroke za nerazumevanje in napačne predstave;
- » dijaka spodbuja in ga vključuje v premisleke o namenih učenja in kriterijih uspešnosti, po katerih vrednoti lastno učno uspešnost (samovrednotenje) in uspešnost vrstnikov (vrstniško vrednotenje);
- » dijaku sproti podaja kakovostne povratne informacije, ki vključujejo usmeritve za nadaljnje učenje.

Ko so dejavnosti prve faze (spremljanje in preverjanje znanja) ustrezno izpeljane, sledi druga faza, ocenjevanje znanja. Pri tem učitelj dijaku omogoči, da lahko v čim večji meri izkaže usvojeno znanje. To doseže tako, da ocenjuje znanje na različne načine, ki jih je dijak spoznal v procesu učenja. Pri tem upošteva potrebe dijaka, ki za uspešno učenje in izkazovanje znanja potrebuje prilagoditve.

Učitelj lahko ocenjuje samo znanje, ki je v učnem načrtu določeno s standardi znanja. Predmet ocenjevanja znanja niso vsi učni cilji, saj vsak cilj nima z njim povezanega specifičnega standarda znanja. Učitelj ne ocenjuje stališč, vrednot, navad, socialnih in čustvenih veščin ipd., čeprav so te zajete v ciljnih učnega načrta in jih učitelj pri dijaku sistematično spodbuja, razvija in v okviru prve faze tudi spremlja.

Na podlagi standardov znanja in kriterijev uspešnosti učitelj, tudi v sodelovanju z drugimi učitelji, pripravi kriterije ocenjevanja in opisnike ter jih na ustrezen način predstavi dijaku. Če dijak v procesu učenja razume in uporablja kriterije uspešnosti, bo lažje razumel kriterije ocenjevanja. Ugotovitve o doseganju standardov znanja, ki temeljijo na kriterijih ocenjevanja in opisnikih, se izrazijo v obliki ocene.

Učitelj z raznolikimi načini ocenjevanja omogoči izkazovanje raznoliškega znanja (védenje, spretnosti, veščine) na različnih ravneh. Zato poleg pisnih preizkusov znanja in ustnih odgovorov ocenjuje izdelke (pisne, likovne, tehnične, praktične in druge za predmet specifične) in izvedbo dejavnosti (govorne, gibalne, umetniške, eksperimentalne, praktične, multimedijske, demonstracije, nastope in druge za predmet specifične), s katerimi dijak izkaže svoje znanje.

SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA PODROČJA/PREDMETA

Predmet bivalna kultura dijakom omogoča razumevanje odnosa med človekom, prostorom in časom ter jih spodbuja k ustvarjalnosti in kritičnemu razmišljanju. Dijaki se učijo prepoznavati kakovost, trajnost in simbolni pomen izdelkov ter ozaveščajo vpliv svojih odločitev na okolje in družbo.

Ker se uporabni umetnosti pri večini strokovnih predmetov namenja manj pozornosti, ima pri bivalni kulturi posebno vlogo. Dijaki raziskujejo njen vpliv na vsakdanje življenje, kulturo in družbo ter spoznavajo, kako izdelki oblikujejo njeno identiteto in izražajo njene vrednote.

Z analitičnimi, raziskovalnimi in praktičnimi nalogami dijaki razvijajo občutljivost za okolico, oblikovalsko mišljenje in sposobnost izboljšanja bivalnega okolja. Predmet jih spodbuja k trajnostnim rešitvam, spoštovanju dediščine in inovativnosti pri oblikovanju prihodnosti.

1. Rešitve na podlagi analize in sinteze – raziskovanje, spoznavanje, doživljanje

Pri predmetu bivalna kultura učitelj dijake usmerja k raziskovanju, spoznavanju, doživljanju in interpretaciji različnih oblik likovne dejavnosti ter njihove vloge v vsakdanjem življenju. Ključni poudarek je na razumevanju povezave med okoljem, časom in dejavnostmi, ki v njem potekajo. Dijaki spoznavajo vpliv motivacij in omejitev na likovno ustvarjanje ter načine, kako to odraža vrednote posameznika in družbe. Ob tem razvijajo kritično mišljenje, reflektirajo lastne odločitve in odločitve drugih ter oblikujejo sistem lastnih kriterijev za vrednotenje izdelkov in posegov v prostor.

Pouk se povezuje z dijakovim osebnim izrazom, njegovimi močnimi področji in aktualnimi pobudami, ki izhajajo iz dijakove trenutne osebne izkušnje ali dogajanja v okolici. Učitelj dijake podpira, dodatno motivira in usmerja s sprotno in kvalitetno povratno informacijo.

Raziskovanje okolja in identitete

Predmet spodbuja živi stik s tematiko, kar pomeni raziskovanje načinov oblikovanja prostora in predmetov, ki nas obdajajo – od arhitekture do uporabnih predmetov in oblačil. Dijaki analizirajo izvor in razvoj rešitev, raziskujejo različne strategije odločanja in sporočila, ki jih izdelki nosijo. Razmislek sega onkraj muzejskih eksponatov, arhitekturnih objektov ali javnih skulptur – v vsakodnevne odločitve, kot so nakup oblačil, lastništvo predmetov in vpliv potrošniških navad na njihovo identiteto.

Učitelj dijake spodbuja k premisleku: Kaj vpliva na našo izbiro? Zakaj imamo več stvari, kot jih potrebujemo? Kako mediji, popularna kultura in globalizacija vplivajo na oblikovanje identitete? Dijaki raziskujejo tudi vlogo nematerialne dediščine, od otroških pripovedk do sodobnih popkulturnih vplivov, in njihov pomen za samorazumevanje.

Kritično vrednotenje in povezava s prakso

Učitelj z aktivnim raziskovanjem osebne, lokalne, nacionalne, evropske in globalne identitete dijakom omogoča razumevanje vpliva estetskih preferenc, dostopne tehnologije in funkcionalnih potreb na oblikovanje prostora in družbe. Dijaki raziskujejo pomen dobrega oblikovanja v primerjavi s kičem in prepoznavajo lokalne vrednote kot konkurenčno prednost v globalnem svetu.

Terensko in projektno delo omogoča dijakom, da spoznavajo različne kulturne in socialne pristope k oblikovanju, analizirajo uspešne in manj uspešne primere ter kritično reflektirajo vlogo uporabne umetnosti – od ljudske dediščine do množične potrošniške kulture.

Vse dejavnosti temeljijo na analizi področja, ki dijakom omogoča, da temo spoznajo na nov, presenetljiv in poglobljen način. Cilj ni le pridobivanje informacij, temveč odkrivanje novega, zanimivega in nepričakovanega.

2. Sistematičnost in postopnost

Predmet bivalna kultura temelji na načelu sistematičnosti in postopnosti obravnave posameznih tem. Vzporedno izhaja iz dijakove osebne izkušnje in se usmerja k pridobivanju izkušenj, razvoju kritičnega mišljenja in emancipaciji dijaka.

Učni načrt sestavlja pet tem, ki jih povezuje sedem vodil. Prva tema, **Likovna ustvarjalnost kot gradnik prostora in načina (so)bivanja**, obravnava procese nastajanja predmetov in prostorov, ki nas obdajajo. Dijaki najprej razmišljajo o tehnologiji, estetiki in uporabnosti z osebne perspektive (predmeti, stavbe, uporabna umetnost, ki jo poznajo), nato pa z vidika skupnosti.

Druga tema, **Izvori in vodila ustvarjalnost, ki gradi moj prostor in prostor skupnosti**, pogloblja razumevanje različnih oblik likovne ustvarjalnosti in nadgrajuje prvo temo. Tretja tema, **Ustvarjanje bivališč – arhitektura**, dijake seznaja z načrtovanjem stavb, varovanjem in zaščito dediščine, medtem ko jih četrta tema, **Ustvarjanje širšega grajenega prostora – urbanizem**, spodbuja k iskanju proaktivnih rešitev, ki temeljijo na preteklih izkušnjah. Peta tema, **Ustvarjanje in sobivanje z naravo – krajinska arhitektura**, odpira vprašanja o vplivu človekovega delovanja na prostor in njegovo oblikovanje v širšem družbenem in okoljskem kontekstu.

3. Metode in oblike dela

Pouk predmeta bivalna kultura je sestavljen iz raziskovanja, spoznavanja in ustvarjanja. V učni proces so vključene različne metode in oblike dela.

Metode dela:

- » **razlaga, razgovor in projekcija**: osnovne metode, ki se prepletajo z drugimi pristopi za globlje razumevanje snovi;
- » **razprava in diskusija**: dijaki razpravljajo o temah, povezanih z njihovimi izkušnjami, ter tako razvijajo sposobnost argumentacije in poslušanja drugih;
- » **opazovanje, zaznavanje in čutenje na terenu**: dijaki opazujejo in analizirajo prostor in okolje, kar jim omogoča, da razvijejo občutljivost za podrobnosti in kontekst;
- » **viharjenje možganov (brainstorming)**: skupinsko iskanje rešitev in idej, ki spodbuja kreativnost in sodelovanje;
- » **delo s slikami, zemljevidi in fotografijami**: dijaki primerjajo preteklost in sedanost, analizirajo spremembe v prostoru ter razvijajo vizualno razumevanje.

Oblike dela:

- » **samostojno delo**: dijaki samostojno raziskujejo in ustvarjajo, kar razvija njihovo individualno odgovornost in kreativnost;
- » **delo v parih ali skupinah**: sodelovanje v parih ali manjših skupinah omogoča učenje z dialogom, dogovarjanjem in upoštevanjem različnih perspektiv. Skupinsko delo je še posebej primerno za zahtevnejše naloge, kjer lahko dijaki del naloge opravijo skupaj, del pa individualno;

- » **nadgradnja individualnega v skupno delo:** posamezni izdelki se združijo v skupno celoto, kar spodbuja občutek skupnega dosežka in sodelovanja.

Pri vsebinsko ali tehnično zahtevnejših nalogah se delo lahko kombinira – del naloge dijaki opravijo samostojno, del v paru ali skupini.

Vloga učitelja:

Učitelj načrtuje dejavnosti, ki vključujejo vse dijake, ter posveča pozornost spoštljivi komunikaciji in spodbujanju dialoga. Pomembno je, da učitelj dijake usmerja s pomočjo vprašanj in nalog, hkrati pa jim omogoča prostor za lastno raziskovanje in ustvarjanje. Skupinsko delo vzpostavlja priložnosti za učenje sodelovanja, poslušanja in upoštevanja različnih mnenj, kar je ključnega pomena za razvoj socialnih veščin in timskega dela.

S kombinacijo različnih metod in oblik dela pouk postane dinamičen, vključevalen in motivirajoč, kar omogoča dijakom, da aktivno sodelujejo ter pridobijo znanja in veščine, potrebne za razumevanje in oblikovanje bivalne kulture.

4. Načrtovanje pouka

Učitelj načrtuje pouk v skladu s cilji učnega načrta ob upoštevanju individualnih sposobnosti posameznega dijaka. Likovne dejavnosti so zasnovane tako, da dijakom omogočajo raziskovanje, spoznavanje in ustvarjanje z delom v učilnici in na terenu. Teme iz bivalne kulture povezujejo različna predmetna področja in področja človekovega delovanja ter se odzivajo na estetske, tehnološke in uporabnostne zahteve v danem času.

Likovne naloge so zasnovane tako, da dijake aktivno vključujejo v proces dela. Vsaka naloga predvideva analizo določenega področja, na podlagi katere dijaki pripravijo lastno rešitev problema. Pri tem raziskujejo teme, ki jih povezujejo z lastnimi izkušnjami in interesi.

- » Moja identiteta – dijaki raziskujejo svoj življenjski slog, odločitve in motivacije.
- » Slovenska arhitektura – dijaki z raziskovanjem tradicionalnih arhitekturnih primerov načrtujejo sodobne makete.
- » Oblikovanje predmetnega sveta – dijaki preučujejo dediščinske eksponate v lokalnem muzeju, jih natančno opazujejo, opisujejo in skicirajo.

Z načrtovanimi dejavnostmi dijaki prevzamejo vlogo raziskovalcev in spoznavajo različne poklice, povezane z obravnavanimi temami. Projektno zasnovano delo jih spodbuja k poglobljenemu opazovanju, analizi, sintezi in iskanju rešitev, pri čemer razvijajo kritično mišljenje in vztrajnost – od prvotne ideje do končne realizacije. Pouk ni usmerjen le v končni produkt, ampak je poudarek na procesu, ki pripelje do končne rešitve, ta pa je odraz serije utemeljenih odločitev dijaka. Končni produkt lahko vključuje tehnično risbo, ilustracijo, kolaž, grafično oblikovanje, video, animacijo, maketo ...

Pri načrtovanju pouka učitelj upošteva:

- » zaporednost in povezovanje tem – teme lahko obravnava zaporedno ali jih poveže v večje vsebinske sklope;

- » kombinacijo teoretičnega in praktičnega pristopa – spoznavanje vsebine lahko izhaja iz teorije ali prakse, ki z aktivno udeležbo olajša razumevanje teorije;
- » spodbujanje izbire in aktivnega sodelovanja dijakov – dijaki lahko sooblikujejo dejavnosti, izbirajo načine dela in izražanja;
- » individualizacijo in diferenciacijo – naloge so prilagojene individualnim sposobnostim in interesom dijakov, učitelj pa zagotavlja ustrezne pogoje za kvalitetno delo vseh dijakov.

Učni načrt omogoča medpredmetno povezovanje, ki je lahko kratko in preprosto ali zasnovano kot kompleksnejši projekt. Bivalna kultura se smiselno povezuje s strokovnimi predmeti, kot so: osnove varovanja dediščine, likovna teorija, risanje in slikanje, predstavitvene tehnike in plastično oblikovanje (kiparstvo), pa tudi z drugimi predmeti v programu.

Dijaki se pri delu srečajo s specifičnimi načini delovanja in vedenja, ki so značilni za različne poklice, se igrajo z idejami, materiali, preizkušajo možnosti in sodelujejo pri iskanju rešitev. To jim omogoča večji nadzor nad lastnim učenjem ter jih spodbuja k samostojnemu raziskovanju in ustvarjalnemu mišljenju.

5. Udejanjanje skupnih ciljev

Pri predmetu bivalna kultura so vključeni skupni cilji petih področij.

Vključevanje skupnih ciljev je podrobneje umeščeno v jedrni del učnega načrta v okviru dodatnih pojasnil k temam.

1. Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost

To področje je vpleteno v bistvo vseh tem predmeta bivalna kultura, saj že sama narava predmeta vključuje razumevanje kulturne in umetniške dediščine ter njen vpliv na bivalno okolje. Dijaki z različnimi aktivnostmi raziskujejo in nadgrajujejo kvaliteten odnos do jezika, državljanstva, kulture in umetnosti ter razvijajo občutek za lastno, lokalno, nacionalno in globalno identiteto. Na primer:

- » raziskovanje likovne dejavnosti na lokalni, nacionalni, evropski in globalni ravni (vključno z množično kulturo);
- » prenos vzorov, potreb in rešitev z enega področja na drugo (npr. uporaba tradicionalnih pristopov v sodobnem kontekstu);
- » povezovanje preteklosti s sedanostjo z razumevanjem kulturne dediščine in njenega vpliva na sodobno bivalno kulturo.

2. Digitalna kompetentnost

Pri predmetu bivalna kultura so digitalna orodja smiselno vključena, kadar ponujajo učinkovitejše in hitreje rešitve v primerjavi s tradicionalnimi pristopi. Dijaki jih uporabljajo za:

- » analize in predstavitve (npr. digitalne ilustracije, tehnične risbe in 3D-modeliranje);
- » raziskovanje in iskanje informacij s pomočjo svetovnega spleta;

- » ustvarjanje lastne digitalne identitete ter razumevanje avtorskih pravic in njihove uporabe.

Digitalno kompetentnost lahko razvijajo tudi s posameznimi dejavnostmi, kot so analize prostorskih sprememb z uporabo digitalnih zemljevidov ali fotografij.

3. Zdravje in dobrobit

Z usmerjenimi aktivnostmi dijaki povezujejo odločitve o načinu življenja z vplivi in interesi različnih deležnikov v družbi. To področje pomaga dijakom razvijati čustvene in socialne veščine ter se soočati z drugačnostjo in različnimi pogledi. Primeri aktivnosti:

- » projektno delo, osredotočeno na spoznavanje samega sebe ali odprtih družbenih vprašanj;
- » produktivni odzivi na kompleksnost družbe, kjer dijaki iščejo rešitve za izzive, povezane z bivalnim okoljem in kvaliteto življenja.

4. Trajnostni razvoj

Trajnostni razvoj je ključno področje, ki ga je smotrno vključiti v vse teme predmeta. Dijaki se srečujejo s perečimi temami, kot so pretirana produkcija, globalizacija potrošništva in vpliv človeka na okolje. S proaktivnimi aktivnostmi iščejo konkretne trajnostne rešitve v svojem neposrednem okolju:

- » uporaba lokalnih materialov in tradicionalnih pristopov za zmanjšanje odpadkov in potratnosti;
- » iskanje rešitev, ki omogočajo učinkovitejše odzive na zahteve bivalnega okolja.

5. Podjetnost

S predmetom bivalna kultura lahko dijaki razvijajo tudi podjetniške kompetence. To področje spodbuja ustvarjalne ciljno usmerjene rešitve, ki predstavljajo dobrobit za vse. Dijaki se učijo:

- » iskati učinkovite rešitve z upoštevanjem razmerja med vložkom in učinkom;
- » razumeti prednosti in slabosti množične produkcije ter iskati alternativne pristope;
- » razvijati lokalno komercialno zanimive projekte, ki so hkrati koristni za skupnost.

6. Motivacija za delo

Ključni element motivacije v okviru predmeta je navezava vsebin na dijakovo izkušnjo in njegove močne plati. Ključna je individualizacija motivacije, ta lahko dijake, ki na določenem področju izkazujejo določene šibkosti, usmeri v aktivno in kreativno nadgradnjo trenutnega znanja in približevanje ciljem in standardom, opredeljenim v učnem načrtu, dijake, ki izkažejo angažiranost in sposobnost za izvajanje nadstandardnih nalog, pa k dejavnostim, ki standarde celo presegajo. Motivacija se izvaja predvsem s prilagoditvami nalog, kar omogoča vzporedno in istočasno delo celotnega razreda.

7. Vrednotenje

Vrednotenje dela in znanja se pri predmetu izvaja vzdolž celotnega učnega procesa predvsem s pogovorom, ki služi kot korektura in omogoča usmeritev k ustreznejšemu usvajanju znanja in doseganju ciljev in standardov, opredeljenih v učnem načrtu. Pogovor se odvija celotno učno uro in služi tudi kot motivacija za nadaljnje delo. Z vrednotenjem se dijaki tudi postopoma seznanjajo s kriteriji, ki se upoštevajo v fazi preverjanja in ocenjevanja znanja.

8. Preverjanje in ocenjevanje znanja

Načine preverjanja in ocenjevanja znanja se opredeli na ravni aktiva likovnih predmetov v okviru *Načrta ocenjevanja znanja*, podrobneje pa jih učitelj določi in naveže na cilje in standarde, opredeljene v učnem načrtu. Preverjanje se odvija vzdolž celotnega učnega procesa, ocenjevanje pa s pisnimi in praktičnimi nalogami. S kriteriji ocenjevanja se dijake seznani že v fazi preverjanja. Pomembno je, da se v končno oceno vključi tudi individualno vrednotenje procesa: celoletnega dijakovega razvoja, napredovanja in dela. Izdelka pri bivalni kulturi naj se ne ocenjuje na podlagi kriterijev, ki so enaki kot pri drugih predmetih (recimo samo likovna kakovost risbe ali kompozicije – kot v okviru risanja in slikanja ter pri likovni teoriji), temveč tudi na podlagi tega, kako izdelek (rešitev) odraža razumevanje problema, globino analize in kako razumljivo je rešitev predstavljena.

TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA

LIKOVNA USTVARJALNOST KOT GRADNIK PROSTORA IN NAČINA (SO)BIVANJA

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema je namenjena spoznavanju različnih načinov, na katere likovna ustvarjalnost sooblikuje prostor našega bivanja in prispeva k organizaciji sobivanja v skupnosti. S tremi skupinami ciljev je likovna dejavnost obravnavana kot pomemben povezovalni element skupnosti in nosilka identitete.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Prva skupina ciljev osvetljuje likovno ustvarjalnost kot ključni del etnološke dediščine in neločljiv spremljevalec simbolnih šeg ter praznovanj v skupnosti. Druga skupina se osredotoča na obrt in oblikovanje ter raziskuje nastanek in uporabo predmetov, ki so del našega vsakdana. Tretja skupina ciljev pa se posveča tradicionalnim bivalnim prostorom in arhitekturi, ki oblikujejo okolje, v katerem živimo. Vsebina teme preučuje kriterije, ki vplivajo na nastanek izdelkov, kot so potrebe, razpoložljivi materiali, podnebne razmere, tehnološki napredek in družbeni kontekst. Predstavljeni so primeri dobrih praks, ki uravnoteženo združujejo funkcionalnost, estetsko vrednost in tehnološko dovršenost. S konkretnimi izkušnjami posameznika – v šolskem okolju, doma, v družini in lokalni skupnosti – tema postopoma uvaja širše zakonitosti ustvarjalnega procesa. Tako dijake spodbuja, da izstopijo iz okvirov lastne izkušnje in se soočijo s kompleksnejšimi izzivi oblikovanja za potrebe širše družbe.

V temi Dediščina ustvarjalnosti v prostoru in načinu sobivanja učitelj razvija naslednje skupne cilje: **SC** (1.3.1.1), **SC** (1.3.2.1), **SC** (2.2.2.1), **SC** (2.3.3.1), **SC** (2.4.3.1), **SC** (3.3.1.2) in **SC** (3.3.4.3).

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Temo je priporočljivo obravnavati v uvodu, saj izhaja iz vsebin, ki jih dijaki poznajo, ker izhajajo iz njim bližnjega sveta in izkušenj, ter obravnava izdelke malega in večjega merila in prakse, ki jih lahko spremljajo. Tema je dobrodošlo izhodišče za obravnavo vsebin druge teme, kjer s konkretnega preidemo na splošno.

Tema ponuja možnost za različne medpredmetne povezave s splošnimi in strokovnimi predmeti: slovenščina (navezava na slovstvo), zgodovina (predmeti v navezavi na zgodovinski kontekst, prazniki skozi čas), geografija (posebnosti ustvarjalnosti, vezane na geografske značilnosti, gradiva, podnebje), likovna teorija (barve v povezavi s praznovanji), risanje in slikanje (specifične tehnike upodabljanja v kontekstu šeg), plastično

oblikovanje (poznavanje tehnik prostorskega ustvarjanja krepi razumevanje uporabe različnih gradiv v praznovanju, obrti in gradnji), umetnostna zgodovina ...

UVODNA POGLAVJA

CILJI

Dijak:

- pozna področje raziskovanja in osnovne pojme etnologije;
- razlikuje med navadami ter šegami;
- raziše okoliščine, ki vplivajo na nastanek navad in šeg;
- preuči izbrani praznik, njegov izvor in vlogo v skupnosti;
- ustvari izdelek (npr. masko ali darilo), ki izraža kulturno in simbolno vrednost.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » razloži osnovne pojme etnologije in **razliko med navadami in šegami**;
- » opiše okoliščine, ki vplivajo na oblikovanje praznikov in povezanih praks;
- » razloži, **kako šege vplivajo na povezovanje skupnosti in odnos z naravo**;
- » **samostojno ustvari izdelek, ki temelji na raziskovanju praznične ustvarjalnosti.**

TERMINI

◦ etnologija ◦ navada ◦ šega

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava likovno ustvarjalnost kot ključni del etnološke dediščine ter neločljiv spremljevalec simbolnih šeg in praznovanj v skupnosti.

Zgledi dejavnosti:

- » Vodena razprava o načinih praznovanja v družinah dijakov (primerjava med generacijami: starši, stari starši in sorodniki).

- » Analiza, kako na praznovanja vplivajo etnološko ozadje, lokalna tradicija in globalizacija.
- » Zapis in interpretacija specifičnih šeg: izvor, pomen in spremembe skozi čas.
- » Raziskovanje vizualnih komponent praznovanj (okrasje, oblačila, podoba prazničnih jedi, dekoracija prostora).
- » Iskanje in analiza vizualnega gradiva iz preteklosti (fotografije, razglednice in ilustracije praznovanj).
- » Ustvarjalna naloga: rekonstrukcija preteklih prazničnih podob v sodobnem kontekstu – kaj bi danes ostalo enako, kaj bi se spremenilo?

Vloga učitelja:

- » Učitelj usmerja dijake k raziskovanju lastnih izkušenj in spodbuja refleksijo o praznovanju v družinskem in družbenem kontekstu.
- » Učitelj poudarja pomen likovnih elementov v praznovanju kot izraz identitete in kulturne pripadnosti.
- » Učitelj spodbuja dijake k uporabi različnih virov (osebni arhiv, muzeji, razstave in splet) za poglobljanje razumevanja prazničnih šeg.

Učitelj spodbuja kritično razmišljanje o vplivih globalizacije na lokalne tradicije.

OBLIKOVANJE VIZUALNIH SPOROČIL IN PREDMETNEGA SVETA (OBRTI)

CILJI

Dijak:

- analizira različne oblike vizualnih sporočil in njihove gradnike (črta, barva, znak in kompozicija);
- primerja bolj in manj formalne oblike vizualnih sporočil (npr. prometna signalizacija/grafit in tatu) in jih kritično ovrednoti;
- zasnuje likovni izdelek z jasnim vizualnim sporočilom;
- razišče lokalno obrt, njeno zgodovino in sodobne nadgradnje;
- analizira razvoj obrti skozi čas (od individualne izdelave do industrijske proizvodnje);
- pripravi zasnovo in promocijski material za unikaten obrtniški izdelek.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » kritično vrednoti vizualna sporočila na likovni, vsebinski in sporočilni ravni;
- » razloži vlogo ornamenta v različnih kulturah in obdobjih;
- » poveže razvoj obrti z družbenimi in tehnološkimi spremembami;
- » zasnuje in predstavi sodobno nadgradnjo izbranega izdelka s poudarkom na estetiki, uporabnosti in tehnološki dovršenosti;
- » oblikuje učinkovit promocijski material za izdelek.

TERMINI

○ vizualno sporočilo ○ ornament ○ obrt ○ manufaktura ○ unikat ○ industrijska proizvodnja

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava obrt in oblikovanje ter osvetljuje nastanek in uporabo predmetov, ki so del našega vsakdana.

Zgledi dejavnosti:

- » Analiza predmetov, ki jih uporabljajo vsakodnevno: izvor, funkcionalnost, estetske lastnosti in tehnologija izdelave.
- » Razmislek o tem, kdo je predmete zasnoval in izdelal – samostojno, znana oseba ali industrija.
- » Primerjava med lastnoročno izdelanimi, obrtniškimi in industrijskimi izdelki (prednosti/slabosti).
- » Izziv: najti najbolj lokalni in najmanj lokalni izdelek v razredu ter utemeljiti izbiro.
- » Raziskovanje vplivov na izbiro predmetov (časovno obdobje, ekonomski položaj, geografsko poreklo in družbeni vplivi).

Vloga učitelja:

- » Učitelj postavlja izzivalna vprašanja, ki dijakom pomagajo raziskovati pomen izbire predmetov in kako ta odraža osebno in družbeno identiteto.
- » Učitelj spodbuja dijake k razmisleku o tem, kako bi izbirali predmete v različnih okoliščinah (npr. drugačen družbeni sloj, geografska lokacija in časovno obdobje).

Učitelj ustvarja okolje za medsebojno primerjanje in argumentirano razpravo.

BIVALIŠČA IN PRIPADAJOČE STAVBE

CILJI

Dijak:

- analizira razvoj bivališč od osnovnih do kompleksnih struktur;
- prepozna arhitekturne regije Slovenije in njihove značilnosti;
- razišče povezavo med lokalnimi materiali, podnebnimi značilnostmi in arhitekturnimi oblikami;
- spremlja sodobne arhitekturne rešitve, ki vključujejo tradicionalna znanja;
- razpravlja o zasnovi, trajnosti in gospodarnosti ljudske arhitekture (npr. kozolec);
- zasnuje začasno bivališče, ki upošteva sodobne potrebe (npr. bivak, zasilno prebivališče);
- sodeluje v razpravi o pravici do doma in trajnostnih rešitvah za sodobne stanovanjske izzive.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » poveže razvoj človeških bivališč z družbenimi in tehnološkimi okoliščinami;
- » razloži razlike med arhitekturnimi regijami Slovenije in njihovimi posebnostmi;
- » predstavi kozolec kot primer trajnostne arhitekture ter razloži njegovo simboliko in uporabnost;
- » oblikuje inovativno rešitev za začasno bivališče, ki odraža poznavanje tradicionalnih in sodobnih pristopov;
- » razpravlja o pravici do bivališča kot osnovni človekovi pravici in aktualnih družbenih izzivih (npr. migracije, naravne nesreče).

TERMINI

- arhitekturne regije ◦ lokalni materiali ◦ tradicionalno znanje ◦ trajnostna arhitektura ◦ začasno bivališče
- pravica do bivališča

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava tradicionalne bivalne prostore in stavbe, ki oblikujejo okolje, v katerem živimo.

Zgledi dejavnosti:

Dijaki brez navodil izdelajo maketo bivališča znotraj določenih dimenzij. Uporabljajo materiale in tehnologije, ki so na voljo med uro. Maketo predstavijo sošolcem in razložijo svoje oblikovne odločitve. V predstavitvi vključijo razmislek o vplivu estetike, funkcionalnosti in tehnologije (Vitruvijeva načela: firmitas – trdnost, utilitas – uporabnost, venustas – lepota). Dijaki izvedejo refleksijo o vplivu kulturnih predstav o bivanju in omejitvah materialov/tehnologije na končni izdelek.

Vloga učitelja:

Učitelj ne podaja podrobnih navodil, ampak odločitve prepusti dijakom. Učitelj spodbuja k samostojnemu iskanju rešitev in pravočasnemu zaključku naloge. Učitelj vodi refleksijo po predstavitvah: kako so kulturne predstave, materiali in razpoložljiva tehnologija vplivali na zasnovo. Učitelj povezuje praktično izkušnjo z razumevanjem kulturnih, tehnoloških in funkcionalnih dejavnikov pri oblikovanju prostora.

IZVORI IN VODILA USTVARJALNOSTI, KI GRADI MOJ PROSTOR IN PROSTOR SKUPNOSTI

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema raziskuje motive in cilje likovne umetnosti – od ljudske in uporabne do visoke umetnosti – ter načine, kako likovni izdelki sooblikujejo naše bivanjsko okolje in vplivajo na izkušnjo prostora in časa. Osredotoča se na dejavnike, ki določajo, kaj prepoznavamo kot kakovostno ali privlačno, kako sprejemamo estetske in funkcionalne odločitve ter kakšne vrednote in cilje zasledujemo kot ustvarjalci in potrošniki.

V prvem delu raziskujemo, kako vizualni elementi okolja odražajo način življenja in kulturne vrednote posameznika ali družbe. Drugi del se posveča naraščajoči kompleksnosti bivanjskega okolja, ki je posledica tehnoloških in oblikovalskih inovacij ter spreminjajočih se potreb. Tretji del problematizira hiperprodukcijo in potrošništvo kot temeljni značilnosti sodobne družbe ter odpira vprašanja o ravnesju med udobjem, estetiko in trajnostnim pristopom k oblikovanju.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

V prvem delu (Vizualni elementi okolja in kulturne prioritete) se tema osredotoča na kompleksnost identitete in okusa ter dejavnike, ki jih oblikujejo. Okus posameznika ni zgolj rezultat osebnih preferenc, temveč ga sooblikujejo tudi družbeni (kulturni) in univerzalni (biološki) vplivi. Raziskujemo identiteto kot večplastni konstrukt – javno, zasebno in skrito podobo posameznika. Obravnavamo vprašanja, kot so: kaj vpliva na to, kako nas vidijo drugi in kako dojemamo sami sebe, kako se razlikuje javna podoba od zasebne, kaj pomeni identiteta javnih osebnosti, komu želimo biti podobni in zakaj ter kaj pred drugimi skrivamo. Poseben poudarek je na razmerju med identiteto posameznika in identiteto skupine.

V skupini ciljev **Vizualni elementi okolja in kulturne prioritete** učitelj razvija naslednje skupne cilje: **SC** (1.3.1.1), **SC** (1.2.3.2), **SC** (3.1.1.1), **SC** (3.3.1.1) in **SC** (3.3.4.1).

V drugem delu (Inovacije in spreminjajoči se svet) se osredotočamo na dinamiko sprememb – zakaj in kako se stvari spreminjajo skozi čas in prostor. Raziskujemo izvor motivacij in motive zanje, vlogo inovatorjev ter pogoje, ki omogočajo razvoj novosti. Posebno pozornost namenjamo deležnikom, ki določajo okvir mogočega, kot so tehnološke zmogljivosti, družbeni standardi in pričakovanja. Preučujemo tudi, zakaj nekatere inovacije dosežejo širok vpliv, medtem ko druge ostanejo neopažene ali neuspešne.

V skupini ciljev **Inovacije in spreminjajoči se svet** učitelj razvija naslednje skupne cilje: (1.1.2.1), (4.1.2.1), (5.1.4.1), (5.3.3.2) in (5.3.5.4).

Tretji del (Potrošniška družba, udobje in trajnost) obravnava problematiko globalizacije in nenehnega iskanja udobja, pri čemer izpostavlja njuno medsebojno povezanost. Globalizacija namreč prinaša dostopnejše in udobnejše načine življenja, medtem ko množična kultura spodbuja potrošniške navade, usmerjene v takojšnje zadovoljstvo. Poudarek je na vzrokih in posledicah globalizacije ter na vlogi udobja kot ključnega elementa sodobnega bivanja. Ta skupina ciljev v ospredje postavlja vpliv ekonomskih prednosti globalnega trga in množične kulture na likovno ustvarjanje in potrošništvo njegovih produktov ter na identiteto posameznikov in skupnosti ter analizira, kako nenehno stremljenje k udobju vpliva na življenjski slog, okolje in družbene vrednote.

V skupini ciljev **Potrošniška družba, udobje in trajnost** učitelj razvija naslednje skupne cilje: (1.1.2.2), (1.2.2.2), (2.1.1.1), (3.3.5.3) in (5.3.1.1).

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Temo je mogoče obravnavati samostojno ali jo preplesti z vsebinami drugih tem. Skupine ciljev te teme lahko dosežemo znotraj drugih tem, če vsebino določene teme predstavimo skozi prizmo izvora in vodil ustvarjalnosti, ki so vplivali na razvoj oz. spremembe in pripeljali do vsebin, ki jih predstavljamo v temi. Na primer kako na razvoj arhitekture vpliva okus in kaj z stavbami sporočamo okolici ter kako tehnološke in družbene inovacije vplivajo na podobo stavb.

Tema ponuja možnost za različne medpredmetne povezave s splošnimi in strokovnimi predmeti: slovenščina (navezava na slovstvo), zgodovina (predmeti v navezavi na zgodovinski kontekst, zgodovinske spremembe), geografija (posebnosti ustvarjalnosti, vezane na geografske značilnosti, gradiva in podnebje), likovna teorija (učinkovitost likovnega sporočanja), risanje in slikanje (razvoj tehnik), plastično oblikovanje (odnos med materialom in obliko, tehnološke omejitve pri izvedbi), umetnostna zgodovina (razvoj sloga v odvisnosti od potreb in možnosti), osnove varovanja dediščine (pomen preteklih rešitev za sedanjost) ...

VIZUALNI ELEMENTI OKOLJA IN KULTURNE PRIORITETE

CILJI

Dijak:

- prepozna, kako vizualni elementi (barve, oblike in vzorci) v okolju odražajo identiteto posameznika ali skupnosti;
- analizira, kako vizualni elementi izražajo kulturne prioritete in vrednote družbe;

- : primerja vpliv osebnih, družbenih in univerzalnih preferenc na vizualno izražanje;
- : opazuje in vrednoti oblikovanje prostora in predmetov v svojem okolju ter poveže opažanja z načinom življenja;
- : raziskuje, kako ljudska, visoka in uporabna umetnost odražajo različne motive in cilje ustvarjalnosti.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » razlikuje med pojmi **ljudska, visoka in uporabna umetnost** ter opiše njihove značilnosti;
- » razloži, kako **vizualni elementi** vplivajo na občutenje prostora in izražajo **identiteto skupnosti**;
- » **samostojno analizira vizualne elemente okolja** in jih predstavi pisno, ustno ali vizualno.

TERMINI

- vizualni elementi ◦ identiteta posameznika ◦ identiteta družbe ◦ ljudska umetnost ◦ visoka umetnost
- uporabna umetnost

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava kompleksnost identitete in okusa ter dejavnike, ki jih oblikujejo.

Zgledi dejavnosti:

Zasnovanje izdelka, ki naj bi bil »všeč vsem« – razmislek o univerzalnem okusu.

Analiza lastnih estetskih odločitev: kaj jim je všeč in zakaj.

Refleksija o vplivih: ali njihova izbira temelji na osebnih preferencah, družbenih pritiskih, medijih?

Razprava o razlikah med zasebno in javno identiteto:

- » Kako se oblačijo/obnašajo/govorijo doma, v šoli, ob posebnih priložnostih?
- » Kaj s tem sporočajo okolici?
- » Ali s tem kaj prikrivajo? Zakaj?

Vloga učitelja:

Spodbuja dijake, da se vprašajo: *Kaj določa moj okus?*

Izziva jih z vprašanji o skupnih vrednotah v razredu: *Ali obstaja nekaj, kar je všeč vsem?* (Hrana, moda, glasba, film ipd.)

Pomaga odpreti razpravo o pojmu kiča:

» Ali je kič učinkovita izbira, kadar želimo ugoditi vsem?

» Ali je mogoče ustvariti izdelek za množico, ki ni kičast?

Učitelj vodi dijake k poglobljenemu razmisleku o identiteti kot kombinaciji osebnega izraza in družbenih pričakovanj.

INOVACIJE IN SPREMINJJOČI SE SVET

CILJI

Dijak:

- : pojasni, zakaj in kako se vizualno okolje in način življenja spreminjata skozi čas;
- : prepozna ključne dejavnike, ki vplivajo na inovacije (npr. tehnologija, družbene potrebe in ekonomske možnosti);
- : analizira, kako tehnologija, standardi in pričakovanja oblikujejo vizualne produkte (predmeti, stavbe in umetniška dela);
- : opiše primere inovacij v vizualnem okolju in jih poveže s potrebami časa in prostora;
- : vrednoti uspešnost izbranih inovacij glede na funkcionalnost, estetiko in vpliv na družbo.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » pojasni povezavo med tehnološkim razvojem, inovacijami in vizualnimi spremembami v okolju;
- » predstavi primer inovacije v oblikovanju, ki je vplivala na način bivanja, in analizira njen pomen;
- » kritično razpravlja o vlogi različnih deležnikov (ustvarjalci, potrošniki in institucije) pri oblikovanju vizualnega okolja.

TERMINI

○ inovacija ○ družbene potrebe ○ tehnologija ○ standardi ○ arhetip ○ prototip ○ tip ○ stereotip

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava dinamiko sprememb – zakaj in kako se stvari spreminjajo skozi čas in prostor.

Zgledi dejavnosti:

Dijaki izberejo en vsakdanji predmet in raziskujejo njegovo zgodovino:

- » Kako je predmet nastal?
- » Katere prejšnje oblike ali predhodniki so opravljali isto funkcijo?
- » Ali je ta predmet v svojem času prinesel prelomne spremembe?

Ugotavljajo, ali je ta predmet še danes aktualen ali ga je nadomestila sodobnejša rešitev.

Razpravljajo o tem, kateri predmeti jim pomenijo več kot le uporabno vrednost – imajo čustveni ali simbolni pomen?

Dijaki posodobijo (iz slovenskega izročila)/»poslovenijo« (iz množične kulture) literarnega junaka:

- » Kaj je bistvo literarnega junaka?
- » Zakaj je v izvirniku tak, kot je?
- » Kaj bi bilo mogoče posodobiti, da bi se bistvo ohranilo, in kaj lahko spremenimo, pa junak vseeno ostane prepoznaven?

Vloga učitelja:

Učitelj dijake spodbuja k razmisleku:

- » Katere predmete res potrebujemo?
- » Kateri so odveč, a jih vseeno hranimo?

Učitelj postavlja vprašanja o odnosu do novosti:

- » Ali raje posegajo po preverjenih rešitvah ali eksperimentirajo z novimi?
- » Ali so jih nove stvari že razočarale?

Učitelj spodbuja razmislek o vplivu predmetov na življenjski slog, navade in vrednote.

POTROŠNIŠKA DRUŽBA, UDOBJE IN TRAJNOST

CILJI

Dijak:

- : raziskuje vpliv potrošništva in masovne proizvodnje na identiteto in okolje;
- : analizira povezavo med iskanjem udobja in vplivi na naravno in kulturno okolje;
- : razpravlja o etičnih vidikih hiperprodukcije, potrošniške kulture in stremljenja k udobju;
- : oblikuje rešitve za trajnostno ustvarjanje in potrošnjo, ki vključujejo analizo, sintezo in inovacijo;
- : zasnuje lastni likovni projekt, ki problematizira ali ponuja alternativno rešitev za potrošništvo in množično kulturo.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » razloži koncept hiperprodukcije in potrošništva ter njune vplive na okolje in družbo;
- » analizira likovne in uporabne produkte z vidika trajnosti, funkcionalnosti in estetske vrednosti;
- » izdelava konceptualni izdelek, ki odraža kritičen odnos do množične kulture in potrošništva.

TERMINI

○ potrošništvo ○ masovna proizvodnja ○ udobje ○ etika potrošništva ○ trajnostne rešitve

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava problematiko globalizacije in nenehnega iskanja udobja, pri čemer izpostavlja njuno medsebojno povezanost.

Zgledi dejavnosti:

- » Dijaki posamično in v skupini definirajo, kaj zanje pomeni udobje (fizično, psihološko, estetsko ...).
- » Razprava: Ali je udobje vedno pozitivno? Kdaj postane ovira? Ali težnja za udobjem uničuje lokalno identiteto?
- » Dijaki analizirajo izdelke in prostore z vidika udobja – primerjajo z rešitvami, ki so bolj lokalne, trajnostne ali etične.
- » Dijaki razmišljajo o razmerju med udobjem in trajnostjo – ali sta ti vrednoti v nasprotju?

Vloga učitelja:

Učitelj postavlja provokativna vprašanja:

- » Ali je udobje potrošniška past?
- » Ali udobje prispeva k pasivizaciji posameznika?
- » Ali je stremljenje k udobju namenjeno poenotenju zahtev potrošnika na svetovnem trgu?

Učitelj spodbuja dijake k razmišljanju o trajnostni identiteti:

- » Ali je identiteta, ki temelji na trajnosti, družbeno odgovorna?
- » Kako kapitalizem spodbuja udobje kot normo in zakaj?

Učitelj omogoča dijakom razvijanje kritičnega mišljenja o lastnih izbirah, vrednotah in življenjskem slogu.

USTVARJANJE BIVALIŠČ - ARHITEKTURA

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema gradi na osnovi poznavanja in razumevanja praks in predmetov v svetu osebne izkušnje, obravnavanih v prvi temi, ter razumevanju ustvarjalnih principov, obravnavanih v drugi temi, ter odpira pogled na širše področje raziskovanja in načrtovanja arhitekture.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

V prvem in drugem delu (Načrtovanje stanovanja in Tipologija stanovanjskih stavb) se tema po merilih in izkušnjah še vedno veže na dijakov zasebni svet. Predstavi izziv snovanja lastne sobe ali stanovanja, spoznavanja različnih tipov stanovanjskih stavb ter izziv raziskovanja izbrane stanovanjske stavbe s širšega geografskega območja. Tema ponuja tudi prostor za predstavitev dijakovih zamisli in ugotovitev ^{SC} (1.1.1.1), ^{SC} (1.1.2.2), ^{SC} (1.3.4.1) in ^{SC} (5.1.1.1).

Tretji del teme (Arhitektura – uvod) osvetli širše področje načrtovanja objektov (stavb in gradbeno inženirskih objektov), predstavi poklic arhitekta in vlogo drugih načrtovalcev pri zasnovi objektov ter zgodovinsko vlogo obdobja moderne. Tema gradi na raziskovanju primerov dobrih praks arhitektov in oblikovalcev 20. in 21. stoletja ^{SC} (1.3.1.1) in ^{SC} (1.3.3.1).

V četrtem delu (Arhitekturna naloga) se tema posveti kompleksnosti načrtovanja arhitekture; ta pogosto ni le zasnova nove hiše, ampak je lahko tudi poseg v obstoječ objekt (npr. dozidava ali prenova). Tema ponudi priložnost za razmislek o aktualnosti takega pristopa z vidika trajnosti in ohranjanja nepozidanega prostora ^{SC} (2.1.3.1) in ^{SC} (2.2.1.2). V nadaljevanju izpostavi dejstvo, da zgrajen objekt ni le objekt sam na sebi, ampak je umeščen v okolico, do katere vzpostavlja odnos ^{SC} (3.3.4.1), ter dejstvo, da so kvalitetne arhitekturne zasnove le tiste, ki soustvarjajo vizualno kvaliteten prostor (kvaliteta kulturne krajine), gradijo prostor ne le zame, ampak tudi prostor za druge (delujejo po načelu javnega interesa), in se v prostor narave vključujejo po načelu trajnosti ^{SC} (2.2.1.2) in ^{SC} (3.3.5.3).

V petem delu (Trajnostna gradnja) je predstavljena tematika energetske varčne gradnje in ekološke gradnje, v nadaljevanju pa tema opozori na dragocenost tradicionalnega graditeljskega znanja kot izhodišča za sodobno načrtovanje.

Namen teme je podpreti dijakovo zvedavost in vztrajnost pri iskanju poti do znanja in načinov za doseg ciljev ^{SC} (3.1.3.2) in ^{SC} (3.1.3.3) ter ga vzpodbuditi, da pri tem uporablja vse razpoložljive vire: pogovore s pričevalci, materialne, pisne, digitalne in druge vire ^{SC} (4.1.1.1), ^{SC} (4.1.2.1) in ^{SC} (4.1.3.1).

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj lahko v okviru teme gradi na osnovi dijakovega poznavanja in razumevanja praks in predmetov v svetu osebne izkušnje, obravnavanih v temi **Likovna ustvarjalnost kot gradnik prostora in načina (so)bivanja**, ter na osnovi njegovega razumevanja ustvarjalnih principov, obravnavanih v temi **Izvori in vodila ustvarjalnosti, ki gradi moj prostor in prostor skupnosti**, ter dijaku v nadaljevanju odpira pogled na širše področje raziskovanja in načrtovanja arhitekture.

Glede na to, da tema obravnava objekte v dimenzijah, ki presegajo razsežnost človeka, njihov osnovni namen pa je, da definirajo njegov življenjski prostor, ga obdajo, zaščitijo in vzdignejo, je priporočljivo, da se dijak čim večkrat sreča s primeri v naravni velikosti, na terenu, ne le z opazovanjem posnetkov v razredu, učbeniku ali knjigi. Telesna izkušnja vključuje vse čute, dijak pridobi vtise, ki so ključni za polno dožemanje grajenega prostora. Z dotikom zazna lastnosti gradiva (temperaturo, teksturo), z gibanjem skozi prostor pa dimenzije objektov ter razmike med njihovimi sestavnimi deli.

Tema spada v zadnjo trojico obravnavanih tem (arhitektura, urbanizem in krajinska arhitektura), predlagani vrstni red obravnave sledi predvsem logiki merila (postopen prehod od manjšega k večjemu), priporočeno je tudi priložnostno prepletanje tem (npr. opazovanje specifičnega prostora na ekskurziji).

Tema ponuja možnost za različne medpredmetne povezave s splošnimi in strokovnimi predmeti, predvsem s predmeti: **umetnostna zgodovina** (primerjava vsebin, ki se dotikajo obeh učnih načrtov), **plastično oblikovanje** (ustvarjanje z gradivi, kot so glina, les in kamen, kot izhodišče za razumevanje specifik materiala ob uporabi v gradnji), **fizika** (obrnava sil, ki vplivajo na objekt in njegovo zasnovo, opazovanje fizikalnih lastnosti stavbe v kontekstu varčevanja energije), **geografija** (navezava objektov na relief in podnebje), **slovenščina** (branje strokovne literature in leposlovja, vezanega na vsebine arhitekture, likovna bralna značka).

V kontekstu medpredmetnih povezav in dobrobiti konkretne lastne izkušnje je priporočljivo izvesti čim več obiskov na terenu v domačem okolju ter krajših in večdnevnik ekskurzij v domovini in tujini.

NAČRTOVANJE STANOVANJA

CILJI

Dijak:

- : spoznava vrste stanovanjskih prostorov in kriterije, po katerih so le ti razmeščeni v stanovanje;
- : razpravlja o antropoloških merah ter njihovem vplivu na dimenzioniranje prostorov in opreme;
- : razpravlja o spreminjanju obstoječih stanovanj in pravilih, ki jih je pri tem treba upoštevati (pozicija nosilnih sten in inštalacij...);
- : razpravlja o pomenu stika z zunanjim prostorom in spoznave različne tipe zunanjih bivalnih prostorov;
- : spoznava specifične načrtovanje stanovanja za ljudi z oviranostmi (invalidi);

○ opazuje značilnosti izbrane tradicionalne stanovanjske hiše iz širšega geografskega prostora (zunanost, notranja zasnova, uporabljena gradiva, odnos med notranjimi in zunanjimi bivalnimi prostori, odvisnost od lokalnega podnebja, reliefa ...) in ugotavlja, kakšno bivanje omogoča;

○ izbrano tradicionalno hišo iz širšega geografskega prostora argumentirano primerja z enim od primerov slovenske tradicionalne arhitekture, išče sorodnosti in razlike.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » navede primere antropoloških merskih sistemov skozi čas (med drugim *Vitruvijevega človeka* Leonarda da Vincija, *Le Modulor* Le Corbusiera);
- » na danem primeru stanovanja razbere stanovanjske prostore in prostorske sklope, nosilne in nenosilne stene ter predstavi njihovo vlogo;
- » načrtuje prenovu lastne sobe ali stanovanja, jo prikaže v izbrani predstavitvi in posege argumentira;
- » izbere in predstavi primer zunanjega bivalnega prostora;
- » predlaga in z izdelkom prikaže rešitve, s katerimi se lahko prostor prilagodi uporabniku s trajno ali začasno oviranostjo (oprema, zasnova stanovanja in zunanja ureditev);
- » izbere in na samostojnem izdelku predstavi primer tradicionalne stanovanjske arhitekture s širšega geografskega prostora, predstavi njegove značilnosti in izpostavi kvalitete, ki bi bile lahko izhodišče za sodobno načrtovanje.

TERMINI

○ antropološka mera ○ Vitruvijevega človeka ○ Le Modulor ○ nosilna stena ○ inštalacijsko jedro ○ zunanji bivalni prostor ○ načrtovanje za ljudi z oviranostmi ○ kvalitete tradicionalnih zasnov

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava vsebine, vezane na zasnovo stanovanja, in primere tradicionalnih stanovanjskih hiš na širšem geografskem območju.

Zgledi dejavnosti:

- » Dijaki zasnujejo in izvedejo prilagoditev izbrane sobe, tako da iz razpoložljivih gradiv izdelajo nov kos (začasne) opreme.
- » Dijaki zasnujejo prilagoditev sobe znanega »naročnika« (sošolca, sorodnika), tako da upoštevajo njegove želje in potrebe.

- » Dijaki s pomočjo antropoloških mer (palec, čevelj in korak) brez pomoči metra izmerijo dimenzije prostora in tako vzpostavijo odnos med lastnim telesom in prostorom, v katerem bivajo.
- » Dijaki poiščejo primere antropoloških mer iz drugih geografskih območij, zgodovinskih obdobj in vsebin umetnostne zgodovine.
- » Dijaki zasnujejo rešitev, s katero izboljšajo dostopnost znanega prostora za osebe s telesnimi oviranostmi.

Učitelj spodbuja dijake k raziskovanju razlik med potrebami in željami potencialnih stanovalcev ter k iskanju načinov za njihovo zadovoljevanje z dobro prostorsko rešitvijo. Smiselno je, da dijaki pripravijo rešitve za osebe, ki jih poznajo in se vanje lahko vživijo. Učitelj z dijaki razpravlja o pomenu prilagodljivih prostorskih zasnov za uporabnika z oviranostjo ali neznanega uporabnika.

TIPOLOGIJA STANOVANJSKIH STAVB

CILJI

Dijak:

○: spoznava različne tipe enostanovanjskih in večstanovanjskih stavb (npr. atrijska hiša, stolpnica) ter njihove osnovne značilnosti (umestitev v prostor, velikost – opisno, stik stanovanj z zunanjim bivalnim prostorom, posebnost notranje zasnove in vidik energetske varčnosti).

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » v svojem okolju prepozna različne tipe stanovanjskih stavb in razpravlja o njihovih prednostih;
- » za različne uporabnike predlaga najprimernejši tip stanovanjske stavbe.

TERMINI

- tipologija ◦ stavba ◦ tip stanovanjske stavbe ◦ enostanovanjska hiša ◦ dvojček ◦ stolpič ◦ vila ◦ blok
- vrstna hiša ◦ atrijska hiša ◦ stolpnica

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev dijakom predstavi tipe stanovanjskih stavb.

Zgledi dejavnosti:

- » Dijaki na terenu prepoznajo različne tipe stanovanjskih stavb in razpravljajo o njihovih specifikah (dostopnost, stopnja zasebnosti, vrsta vključenih zunanjih bivalnih prostorov, specifika vzdrževanja in varnost).
- » Dijaki izvedejo intervju z različnimi sogovorniki, razpoznajo njihove bivalne potrebe in jim poiščejo najustreznejši tip stanovanjske stavbe; svojo izbiro argumentirajo.

Učitelj spodbuja dijake k raziskovanju odnosa med potrebo stanovalca in različnimi tipi stanovanjskih stavb, količino prostora, ki ga stavba zavzame v naselju, ekonomičnostjo gradnje in podobno.

ARHITEKTURA-UVOD

CILJI

Dijak:

- : spoznava arhitekturo kot znanstveno-tehnično in avtonomno umetniško disciplino, njena polja ustvarjanja in poklic arhitekta;
- : razpravlja o razvoju graditeljske dejavnosti od gradnje za lastne potrebe (od zamisli do izvedbe), prek mojstrov gradbenikov (znanje in izvedba za naročnika), do kompleksnosti sodobne graditeljske prakse (ekipa arhitekta in strokovnjakov drugih strok);
- : spoznava značilnosti obdobja moderne kot svojevrstne prekinitve tradicije in iskanje novih načinov ustvarjanja na vseh področjih (arhitektura-urbanizem-oblikovanje) ter vodilne ustvarjalce tega obdobja iz Slovenije in sveta;
- : raziskuje modernizem kot poskus demokratizacije produkcije (dostopnosti za vse, kvalitetne zasnove in množičnost);
- : na terenu (domači kraj, ekskurzije) išče primere arhitekturnih zasnov iz obdobja moderne.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **opiše delo arhitekta** in kompleksnost arhitekturnega dela;
- » **navede glavne značilnosti arhitekture moderne ter ključne slovenske in svetovne arhitekte iz tega obdobja;**
- » arhitekturo moderne primerja z drugimi likovnimi praksami tega obdobja;
- » **preučuje kompleksno vlogo šole Bauhaus (nabor ustvarjalnih področij, povezava oblikovanja z industrijsko proizvodno in potrebami časa), predstavi njene glavne značilnosti** in jo primerja z aktualnimi umetniškimi šolami (npr. umetniška gimnazija);
- » išče sledi moderne v današnji oblikovalski praksi in družbi ter razpravlja o njenem pomenu;
- » **izbere in na izviren način predstavi arhitekta iz 20. ali 21. stoletja**, predstavitev dopolni s kreativno nalogo v slogu predstavljenega avtorja (npr. risba, slika, maketa, video).

TERMINI

○ arhitektura ○ obdobje moderne ○ Bauhaus

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev dijakom predstavi arhitekturo kot umetnost, znanost in tehnologijo ter arhitekto 20. in 21. stoletja.

Zgledi dejavnosti:

- » Dijaki najdejo na primeru izbranega arhitekta ali oblikovalca 20. ali 21. stoletja izziv za lastno ustvarjalnost (reinterpretacija v likovnem delu, oblikovalskem izdelku ali lastni maketi).
- » Dijaki z opazovanjem stvaritev znanih arhitektov razbirajo vsebinske poudarke, ki so lahko usmeritev za razumevanje splošnih kvalitet stroke (stavbe s poudarjeno ekološko vsebino, angažiranost za kvaliteten javni prostor, kvalitetni primeri vključevanja ali ohranjanja dediščine, objekti s prilagodljivo zasnovo ...).
- » Dijaki se z delom v dvojicah (igra vlog) postavijo v kožo naročnika in načrtovalca. V dialogu izmenjajo želje in potrebe ter predlagane rešitve in jih ovrednotijo. V nadaljevanju vloge zamenjajo.

Učitelj omogoči dijakom samostojno izbiro arhitektov in oblikovalcev, ki jih v končni fazi predstavijo razredu, jih pa pri izbiri usmeri h kvalitetnim virom informacij in pripravi širši nabor možnih avtorjev, ki so po njegovi oceni kvalitetna osnova za spoznanja, vezana na temo. Predstavitve dijakov so tako izhodišče za pogovor in širjenje znanja o značilnostih kvalitetnih zasnov za ves razred.

ARHITEKTURNA NALOGA

CILJI

Dijak:

- : razpravlja o značilnostih izbranega arhitekturnega dela skozi prizmo treh Vitruvijevih načel (trdnost, uporabnost, lepota);
- : razpravlja o vlogi objekta (stavbe ali gradbeno inženirskega objekta) v prostoru in njenem vplivu na oblikovanje kulturne krajine;
- : razpravlja o odnosu arhitekturnega dela do narave skozi prizmo trajnostne gradnje;
- : spoznava vezanost arhitekturnega snovanja na pravno osnovo, zakone in sorodne dokumente;
- : poleg novogradnje spoznava tudi druge arhitekturne naloge (prizidava, prenova in sprememba namembnosti) in spoznava njihove prednosti pred novogradnjo (finančni vidik in trajnost);
- : bere obstoječe arhitekturne načrte in prikaže preprost arhitekturni načrt po svoji zamisli;
- : spremlja sodobno arhitekturno produkcijo v Sloveniji in v svetu ter arhitekturne nagrade, razstave in objave v tisku in na spletu.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » na izbranem primeru arhitekture prepozna značilnost, vezano na uporabnost, trdnost in estetiko;
- » pojasni povezavo med zakonodajo (zakon, pravilniki) in zasnovo individualne hiše;
- » predlaga preprosto rešitev ponovne rabe obstoječega objekta (prenova, prizidava ...) in jo prikaže v izbrani predstavitvi.

TERMINI

- Vitruvijeva načela ◦ kulturna krajina ◦ trajnostna gradnja ◦ pravna osnova ◦ ponovna raba objekta
- prenova ◦ sprememba namembnosti ◦ arhitekturni načrt

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev dijakom predstavi kompleksnost arhitekturne naloge.

Zgledi dejavnosti:

- » Dijaki ovrednotijo izbrane objekte skozi Vitruvijeve oči, prek kriterija trdnosti, uporabnosti in lepote (igra vlog: *Jaz, Vitruvij*), in svojo oceno argumentirajo.
- » Dijaki na izbranem objektu opazujejo, kako ta vpliva na okoliške prostore. Razmišljajo, kaj bi bilo s prostorom, če bi ta objekt odstranili.
- » Dijaki obišejo arhitekturni biro in si ogledajo primere načrtov že obstoječih objektov in objektov v nastajanju. S pogovorom razbirajo vsebine načrtovane gradnje in zasnujejo zgodbo o življenju njenih bodočih uporabnikov.

Učitelj poišče možnosti, s katerimi dijakom omogoči stik s konkretnimi objekti, objekti v nastajanju in ljudmi, ki so s tem procesom povezani (načrtovalci, izvajalci in uporabniki).

TRAJNOSTNA GRADNJA

CILJI

Dijak:

- : spozna pomen trajnostne gradnje in aktualno stanje v svetu (upad zalog goriv, emisije toplogrednih plinov, odvisnost od dobav, cena goriv, mednarodni sporazumi...);
- : razpravlja o razliki med pojmom ekološka gradnja in energetske varčna gradnja;
- : spozna tipe energetske varčnih hiš (pasivna hiša in druge) in osnove njihovih tehnoloških značilnosti;
- : spozna sodobne in tradicionalne rešitve trajnostne gradnje;
- : razpravlja o pomenu tradicionalnega znanja za sodobno ustvarjalnost (lokalna gradiva, skrajševanje transporta, lokalno znanje-nadgradnja-dodana vrednost, ohranjanje delovnih mest, prijetno bivalno okolje);
- : razpravlja o prenovi obstoječega gradbenega tkiva kot trajnostni alternativni hiperprodukcije novogradenj.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » navede razloge za nujnost trajnostnih rešitev v gradnji;
- » pojasni razliko med energetske varčno in ekološko gradnjo;
- » navede primer tradicionalne rešitve za energetske varčno gradnjo in predlaga, kako bi jo lahko uporabil v sodobni zasnovi.

TERMINI

◦ trajnostna gradnja ◦ ekološka gradnja ◦ energetske varčna gradnja ◦ pasivna hiša ◦ tradicionalno znanje

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava trajnostne stanovanjske stavbe, ekološko hišo in energetske varčno hišo ter vsebine, vezane na ljudsko modrost kulture bivanja prednikov pri nas in v tujini kot navdih za sodobno ustvarjanje.

Zgledi dejavnosti:

- » Dijaki spremljajo aktualno stanje, povezano s tematiko varčevanja z energijo in skrbjo za čisto okolje. Svoje ugotovitve izmenjajo s pogovorom pri pouku.

- » Dijaki si ogledajo primer tehnološko podprte energetske varčne gradnje (npr. pasivna hiša) ter primer ekološke hiše (trajnostni materiali in uporaba tradicionalnega znanja za zagotavljanje energetske varčnosti). Vsebino opazovanj nadgradijo s pogovorom v razredu.
- » V medpredmetni povezavi s fiziko izvedejo izračun toplotne prevodnosti izbranega objekta in predlagajo rešitev, kako bi jo zmanjšali, s čimer izboljšajo toplotne karakteristike objekta in zmanjšajo energetske porabo objekta.
- » Udeležijo se delavnice gradnje z naravnimi gradivi.

Učitelj spodbuja dijake k zavedanju o pomenu človekovih dejavnosti na stanje prostora, skupaj z dijaki išče primere dobrih praks, vezanih na rešitve gradnje objektov, in išče priložnosti za stik s kvalitetnimi rešitvami s poudarkom na ekoloških in trajnostnih pristopih (delavnice in ogled primerov dobrih praks).

USTVARJANJE ŠIRŠEGA GRAJENEGA PROSTORA - URBANIZEM

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema raziskuje pojem **prostor** in poudari pomen različnega razumevanja tega pojma v okviru različnih disciplin. Poznamo vsaj naslednje: **fizični – geografski prostor**, **zgodovinski prostor** kot nosilec zgodb, pomenov in identitet ter **likovni prostor**, kot ga podrobneje obravnava likovna teorija. Prostor, ki nas zanima kot načrtovalce in uporabnike, je presek vseh treh, se pa, glede na stopnjo človekovih posegov, deli na grajeni prostor (prostor pozidave in prilaščanja) in prostor narave. Oba prostora se različno intenzivno prekrivata, na njunih presekih se dogajajo zgodbe o degradaciji, ohranjanju, revitaliziranju in razumevanje duha prostora (*geniusa loci*). Tema se osredotoča na grajeni prostor in področje urbanizma.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Tema v uvodnem delu (Zgodovina urbanizma kot izhodišče za sodobno načrtovanje) s pregledom znanih zgodovinskih mestnih zasnov poveže znanje zgodovine in umetnostne zgodovine z radovednim raziskovalnim pristopom dijaka kot morebitnega bodočega načrtovalca. Pri obravnavi zgodovinskih vzorov osvetli vpliv družbe na formo mesta (nosilci razvoja mest, funkcionalni elementi mesta, vsebine, ki oblikujejo mesto kot ikono). Mesto predstavi kot polje zgodb in materializacijo družbenih odnosov. Raziskovanje znanih mestnih zasnov (npr. Pariza) služi kot uvod v spoznavanje zakonitosti nastajanja in načrtovanja mest ^{SC} (1.3.2.1). Uvodna spoznanja lahko v nadaljevanju služijo dijakom kot izhodišče za snovanje manjših urbanističnih nalog.

Tema se v nadaljevanju posveti sodobnemu prostorskemu načrtovanju, opredeli osnovne pojme kot npr. urbanizem – gradnja mest (ožje) in urbanizem – načrtovanje prostora (širše) ter predstavi udeležene poklice (urbanist, arhitekt, krajinski arhitekt in drugi). Predstavi urbanizem kot znanstveno, tehnološko in umetniško dejavnost.

V nadaljevanju osvetli kompleksnost urbanistične naloge, ki sega, kot interdisciplinarna dejavnost, od nalog malega merila (zasnove delov naselij) do velikega merila (čezmejne zasnove) ter plasti, ki so vključene v urbanistični načrt (geografski prostor, varovana območja, gospodarska javna infrastruktura, stavbe, mreže komunikacij, zeleni sistem ipd.).

Tema ponudi priložnost za razpravo o izzivih sodobnih naselij (npr. preobremenjenost s prometom, izginjanje javnega prostora, pregrevanje) ^{SC}(1.1.1.1), ^{SC}(1.1.2.2), ^{SC}(2.2.1.2) in ^{SC}(2.3.1.1) in opozori na pomen varovanja javnega interesa in institut javnega natečaja ^{SC}(3.3.5.3) in ^{SC}(5.1.1.1).

Namen teme je vzbuditi v dijaku zanimanje za prostor skupnega bivanja. Kot načrtovalci ali uporabniki vanj vnašamo le delce, če je izhodišče vnosov estetika, skladnost, trajnostni pristop ter misel na druge, tedaj gradimo skladen, funkcionalen, do narave in prihodnjih rodov odgovoren prostor prijetnega sobivanja. Prav tako je namen teme podpreti dijakovo zvedavost in vztrajnost pri iskanju poti do znanja in načinov za doseg ciljev ^{SC}(3.1.3.2) in ^{SC}(3.1.3.3) ter ga vzpodbuditi, da pri tem uporablja vse razpoložljive vire: pogovore s pričevalci, materialne, pisne, digitalne in druge vire ^{SC}(4.1.1.1), ^{SC}(4.1.2.1) in ^{SC}(4.1.3.1).

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj dijake v okviru teme postopoma usmerja k razumevanju grajenega prostora in področja urbanizma.

Učitelj ima v okviru teme dragoceno priložnost vzbuditi v dijaku zanimanje za naselje kot prostor skupnega bivanja. Dijaka kot uporabnika in morebitnega bodočega načrtovalca opremi z osnovnim znanjem o tem, da predstavlja vsak poseg v prostor le delec, če je njegovo izhodišče estetika, skladnost, trajnostni pristop ter misel na druge, pa se z njim gradi skladen, funkcionalen, do narave in prihodnjih rodov odgovoren prostor prijetnega sobivanja.

Tema obravnava prostore v dimenzijah in kompleksnosti, ki presegajo merilo dijaka in njegove vsakodnevne izkušnje, njihov namen pa je med drugim definirati njegov življenjski prostor, ga obdati, mu omogočiti gibanje, zdravo in prijetno bivanje, zagotoviti infrastrukturo (voda, ogrevanje in električna) in prostor za gradnjo objektov.

Priporočljivo je, da se dijak čim večkrat na terenu sreča s konkretnimi odprtimi prostori, ne le z opazovanjem posnetkov v razredu, učbeniku ali knjigi. Telesna izkušnja vključuje vse čute, dijak pridobi vtise, ki so ključni za polno dožemanje grajenega prostora. Z dotikom zazna lastnosti gradiva (temperaturo in teksturo), z gibanjem skozi prostor pa dimenzijo odprtega prostora ter razmike med njegovimi sestavnimi deli. Stik z udeleženci pri načrtovanju, gradnji in vzdrževanju prostora naselja lahko poglobi razumevanje njegove kompleksnosti.

Tema spada v zadnjo trojico obravnavanih tem (arhitektura, urbanizem in krajinska arhitektura), predlagani vrstni red obravnave sledi predvsem logiki merila (postopen prehod od manjšega k večjemu), priporočeno je tudi priložnostno prepletanje tem (npr. opazovanje specifičnega prostora na ekskurziji).

Tema ponuja možnost za različne medpredmetne povezave s splošnimi in strokovnimi predmeti, predvsem s predmeti: umetnostna zgodovina (primerjava vsebin na temo mesta), geografija (vpliv reliefa in podnebja na zasnovo naselja), sociologija (naselje kot prostori sobivanja) in zgodovina (naselje v kontekstu zgodovinske danosti).

V kontekstu medpredmetnih povezav in dobrobiti konkretne lastne izkušnje je priporočljivo izvesti čim več obiskov na terenu v domačem okolju ter krajših in večdnevnik ekskurzij v domovini in tujini.

ZGODOVINA URBANIZMA KOT IZHODIŠČE SODOBNEMU NAČRTOVANJU

CILJI

Dijak:

- : spoznava, da so načela varnosti, estetike in uporabnosti elementi zasnov naselij od naselij prvih rodovnih skupnosti do današnjih dni;
- : na primeru mesta starega veka (od Mezopotamije in Egipta do rimske antike) in izbranih primerov spoznava, da je mesto od nekdaj simbol, v katerem se zrcalijo značilnosti družbe (npr. hierarhija, gospodarstvo);
- : na primeru srednjeveškega mesta in izbranih primerov prepozna, da mesta ne tvorijo le objekti, mesta nastajajo zaradi dejavnosti (obrt, trgovina, stičišče poti ...);
- : na primeru mestnih držav visokega srednjega veka in izbranih primerov razpravlja o mestu kot nosilcu umetniškega razcveta in moči (Firence, Benetke);
- : na primeru idealnih renesančnih mestnih zasnov in izvedenih mest absolutnih monarhij v času baroka kritično vrednoti človekovo željo po sistematiziranju in urejanju naravnega prostora;
- : na primeru posodobitev, širitev in predelav velikih evropskih prestolnic (npr. Haussmanov Pariz, dunajski Ring), razpravlja o prilagodljivosti mest spremenjenim družbenim razmeram;
- : na izbranih primerih socialnoreformatorskih načrtov razpravlja o mestu kot nosilcu ideje o socialni pravičnosti (npr. Howardovo Vrtno mesto, Familestere, Fuggerei);
- : spoznava značilnosti funkcionalističnega urbanizma na temelju Atenske listine in razpravlja o njegovi vlogi v takratnem zgodovinskem kontekstu in njegovih sledih v sodobnih mestih;
- : spoznava vodilne ustvarjalce svetovnega in slovenskega urbanizma (mdr. Jože Plečnik, Ivan Vurnik, Maks Fabiani, Edvard Ravnikar), ter njihove realizirana dela;
- : spoznava razvoj izbrane mestne zasnove skozi čas in na terenu poišče in prepozna ostanke posameznih obdobj.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » navede primere historičnih mestnih zasnov in principe, po katerih so nastajala mesta skozi čas, izpostavi tiste, ki so izhodišča za kritično sodobno načrtovanje;
- » navede vodilne ustvarjalce slovenskega in svetovnega urbanizma 20. stoletja in njihova glavna dela;
- » izbere mesto iz sveta ali Slovenije in predstavi njegov urbanistični razvoj skozi čas.

TERMINI

◦ genius loci ◦ naselja prvih rodovnih skupnosti ◦ mesta starega veka ◦ srednjeveško mesto ◦ mestne države visokega srednjega veka ◦ idealne renesančne mestne zasnove ◦ velike prenovne evropskih prestolnic
 ◦ socialnoreformni načrti ◦ funkcionalistični urbanizem ◦ Atenska listina ◦ varnost-estetika-uporabnost
 ◦ mesto kot simbol ◦ dejavnost kot osnova mesta ◦ mesto kot nosilec umetniškega razcveta ◦ urbanizem kot sistematiziranje naravnega prostora ◦ prilagodljivost spremenjenim družbenim razmeram ◦ mesto – nosilec socialne pravičnosti

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava zasnove mest skozi čas kot vzorčni primer za kritično sodobno načrtovanje, urbanizem 20. stoletja v svetu in pri nas ter poglavje o prostorskih zasnovah izbranega mesta skozi čas (npr. Ljubljana).

Zgledi dejavnosti:

- » Dijaki izberejo primer zgodovinskega mesta in ga interpretirajo z zgodbo o njegovi zgodovini (mesto kot gledališče).
- » Dijaki razbirajo v obstoječem tkivu izbrane mestne zasnove sledi preteklih obdobij.
- » Na primeru kvalitetnih mestnih zasnov (npr. dela arhitekta Jožeta Plečnika in Edvarda Ravnikarja) prepoznavajo rešitve, ki angažirano vpletajo sledi preteklih obdobij v konkretne manjše mestne ambiente (npr. Rimski zid – Plečnik in kompleks Ferantov vrt – Ravnikar).

Učitelj opremi dijake s kvalitetnimi viri za opazovanje predlaganih vsebin in dopolni pouk v razredu z aktivnostmi na terenu.

UVOD V SODOBNO NAČRTOVANJE

CILJI

Dijak:

- : primerja pojme likovni prostor, geografski prostor, zgodovinski prostor in njihove osnovne značilnosti;
- : pozna kompleksnosti in interdisciplinarnost urbanističnega načrtovanja ter vključene stroke in poklice;
- : spozna osnovne pojme s področja urbanizem.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » pojasni pojme likovni prostor, geografski prostor, zgodovinski prostor in grajeni prostor;
- » opiše pojem urbanizem in navede strokovnjake, vključene v načrtovanje naselij.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava uvod v urbanizem.

Zgledi dejavnosti:

- » Dijaki preučijo izbran primer naselja z različnimi interpretacijami: kot likovni prostor, geografski prostor, zgodovinski prostor in grajeni prostor.
- » Dijaki obišejo ustanovo s področja urbanizma (npr. urbanistični inštitut), kjer spoznajo aktualen primer urbanistične naloge ali izziva. V razredu razpravljajo o možnih rešitvah.
- » Dijaki navedejo zunanje prostore domačega kraja, v katerih se počutijo dobro, poti, po katerih se radi gibljejo, prostore, ki jih izberejo za počitek ali druženje. Svojo izbiro v nadaljevanju osmislijo in zabeležijo lastnosti teh izbranih ambientov (osvetlitev, urbana oprema, urejenost, tišina, zelenje, umeščeno umetniško delo in razgled).

Učitelj dijake spodbuja k aktivnemu opazovanju njim znanih delov naselja ter razbiranju njihovih naravnih potencialov, likovnih kvalitet in pomanjkljivosti ter vloge v toku zgodovine in jih v nadaljevanju usmeri k razmisleku o možnih scenarijih njihovega oživljanja in preoblikovanja. Prav te lastnosti so lahko tudi nastavki za kvalitetne rešitve drugih delov naselja.

KAKO NASTANE MESTO? KAJ GA SESTAVLJA?

CILJI

Dijak:

- : z ogledom konkretnega urbanističnega načrta prepozna in analizira njegove sestavne elemente in vključene nivoje;
- : opazuje in na svojem kreativnem vizualnem prikazu predstavi analizo opazovanega kraja po različnih kriterijih (mrežo grajene strukture, starost zazidave, zelene površine, mrežo cest in druge gospodarske javne infrastrukture, območja dejavnosti, degradiranost ...);
- : spozna pojem javni interes, razpravlja o prostoru kot javnem dobrem, raziskuje možnosti vključevanja vseh, ki bivajo in delajo v mestu v procesu razvoja mesta;
- : spozna vlogo načrtovalcev pri usklajevanju potreb investitorja in zavezanosti varstvu javnega interesa;
- : razpravlja o izzivih sodobnih mest in predlaga svoje rešitve za probleme, kot so pregrevanje, gentrifikacija, prenaseljenost, in rešitve izzivov, kot so, trajnostna mobilnost, ponovna raba obstoječega stavbnega tkiva, zagotavljanje stanovanj, revitalizacija degradiranih območij, krepitev javnega prostora in oživljanje mestnih središč;
- : spozna pojem soseska kot študijski primer manjše urbanistične zasnove ter opazuje izbrane primere iz Slovenije in sveta (npr. Bratovževa ploščad Edvarda Ravnikarja);
- : kritično vrednoti značilnosti soseske in razmišlja o njeni aktualnosti.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » na danem primeru prepozna različne sestavine mesta;
- » navede primere interesov, ki se pojavijo v mestu;
- » pojasni pojma javni interes in javno dobro ter navede primer;
- » navede nekaj primerov izzivov, s katerimi se srečujejo sodobna mesta, in predlaga rešitve;
- » predstavi glavne značilnosti soseske;
- » zasnuje lasten predlog soseske ali podobne manjše urbanistične celote in ga prikaže na izviren način (risba, skica, maketa ...).

TERMINI

- grajena struktura ○ gospodarska javna infrastruktura ○ javni interes ○ javno dobro ○ soseska

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava vsebine, vezane na morfološko analizo urbanističnih načrtov slovenskih mest in izzive sodobnih mest, ter dijake usmeri k razumevanju manjše urbanistične zasnove – stanovanjske soseske.

Zgledi dejavnosti:

- » Dijaki pripravijo prikaz izbranega dela naselja po različnih kriterijih (plasti). Delo lahko poteka v skupini, vsak dijak obdela eno plast in svoja opažanja nariše na polprosojno podlago. V sklepu dijaki svoje prikaze združijo, položijo enega čez drugega. Opazujejo pisan nabor dobljenih presekov. V nadaljevanju vsak izbere eno točko na zbranem prikazu in ubesedi njegovo zgodbo.
- » Dijaki razpravljajo o pojmu javni interes in kako se ta lahko udejanja v urejenosti odprtih mestnih prostorov.
- » Dijaki predlagajo konkretne rešitve za izzive sodobnih mest (pregrevanje, izginjanje javnega prostora, kopičenje prometa ipd.)

Učitelj dijakom osvetli kompleksnost urbanistične naloge kot interdisciplinarne dejavnosti, ta sega od nalog malega merila (zasnove delov naselij) do velikega merila (čezmejne zasnove), ter predstavi plasti, ki so vključene v urbanistični načrt (geografski prostor, varovana območja, gospodarska javna infrastruktura, stavbe, mreže komunikacij, zeleni sistem ipd.). Dijakom ponudi priložnost za razpravo o izzivih sodobnih naselij (npr. preobremenjenost s prometom, izginjanje javnega prostora, pregrevanje) in opozori na pomen varovanja javnega interesa in institut javnega natečaja.

USTVARJANJE IN SOBIVANJE Z NARAVO - KRAJINSKA ARHITEKTURA

OBVEZNO

OPIS TEME

Prostor, ki nas zanima kot načrtovalce in uporabnike, je presek likovnega, zgodovinskega in geografskega prostora, glede na intenzivnost človekovih posegov pa se deli na GRAJENI prostor ter prostor NARAVE. Oba se z različnimi intenzivnostmi prekrivata, na njunih presekih se dogajajo zgodbe o degradaciji, ohranjanju, revitaliziranju in razumevanje duha prostora (geniusa loci). Tema se osredotoča na PROSTOR NARAVE s poudarkom na njenem varovanju in področje krajinske arhitekture.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Tema v uvodu predstavi element narave, ki je hkrati tudi predmet preučevanja umetnostne zgodovine: park (npr. srednjeveški hortus conclusus, baročni park, sodobni parki). Ponudi prostor za raziskovanje parka skozi prizmo slogovnih obdobj ^{SC}(1.3.2.1) in ^{SC}(1.1.2.2) in osnovo za spoznavanje kompleksnosti parkovnih zasnov, kar je lahko izhodišče za manjše dijaške ustvarjalne naloge.

Tema osvetli kompleksnost pomena naravnih površin – vloga prostora za bivanje na prostem in sprostitve je samo ena od njih. Prostor narave namreč zagotavlja tudi ekološko ravnoesje, so vir dobrin, bivališče drugih živih bitij ipd. Vloga parka je nadgrajena, ko je vpet v zeleni sistem mesta (od hiše prek parka do gozda).

Tema ponudi možnost za spoznavanje, raziskovanje in vrednotenje širših naravnih sistemov, ki presegajo občinske in državne meje, ter osvetljuje pomen razumevanja naravnih zakonov in varstva narave na ravni družbe (porečja, poplavna območja, varovana območja, globalno segrevanje) ^{SC}(2.2.1.2), ^{SC}(2.3.1.2), ^{SC}(2.3.3.1), ^{SC}(3.3.5.3), ^{SC}(5.1.1.1) in ^{SC}(5.1.2.2).

Namen teme je spodbuditi dijaka k zavedanju o elementarnosti in neizogibnosti odnosa človeka in narave. Pristno zavedanje o naravnih zakonitostih prinaša obojestransko korist: človeku olajša lastno umestitev v prostor (povezanost s svetom v najširšem pomenu ter razumevanje naravnih tehnoloških predpogojev za vsakršno človeško ustvarjalnost, od ustvarjanja drobnih predmetov do izvajanja večjih posegov v prostor), naravo pa obvaruje pred uničujočimi nesmiselnimi posegi odtujenega človeka. Prav tako je namen teme podpreti dijakovo zvedavost in vztrajnost pri iskanju poti do znanja in načinov za doseg ciljev ^{SC}(3.1.3.2) in ^{SC}(3.1.3.3). ter ga spodbuditi, da pri tem uporablja vse razpoložljive vire: pogovore s pričevalci, materialne, pisne, digitalne in druge vire ^{SC}(4.1.1.1), ^{SC}(4.1.2.1) in ^{SC}(4.1.3.1).

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj v okviru teme dijaku predstavi prostor narave s poudarkom na njenem varovanju in področje krajinske arhitekture.

Učitelj ima priložnost usmeriti dijaka k zavedanju o elementarnosti in neizogibnosti odnosa človek – narava. Pristno zavedanje o naravnih zakonitostih prinaša obojestransko korist: človeku olajša lastno umestitev v prostor (povezanost s svetom v najširšem pomenu in razumevanje naravnih tehnoloških predpogojev za vsakršno človeško ustvarjalnost, od ustvarjanja drobnih predmetov do izvajanja večjih posegov v prostor), naravo pa obvaruje pred uničujočimi nesmiselnimi posegi odtujenega človeka.

Priporočljivo je, da se dijak čim večkrat sreča z naravo na terenu, ne le z opazovanjem posnetkov v razredu, učbeniku ali knjigi. Telesna izkušnja vključi vse čute, dijak pridobi podatke, ki so ključni za polno dojetje kvalitete, naravo vključujočega prostora. Z dotikom zazna lastnosti gradiva (temperaturo in teksturo), z gibanjem skozi prostor pa dimenzije objektov ter razmike med njihovimi sestavnimi deli.

Učitelj lahko dijake spodbudi, da se spomnijo prijetnih izkušenj s preteklim bivanjem v naravi (izkušnje z lastnim vrtom ali zasaditvijo na balkonu, počitnikovanje v naravi, sodelovanje pri tabornikih, športnih aktivnostih, sodelovanje pri prizadevanjih za ohranitev naravne vrednote). Lastna pozitivna izkušnja je lahko dobra motivacija za učenje in izhodišče za vzgojo dijaka kot angažiranega uporabnika in odgovornega načrtovalca.

Tema spada v zadnjo trojico obravnavanih tem (arhitektura, urbanizem in krajinska arhitektura), predlagan vrstni red obravnave sledi predvsem logiki merila (postopen prehod od manjšega k večjemu), priporočeno je tudi priložnostno prepletanje tem (npr. opazovanje specifičnega prostora na ekskurziji).

Tema ponuja možnost za različne medpredmetne povezave s splošnimi in strokovnimi predmeti, predvsem s predmeti: **umetnostna zgodovina** (primerjava obravnavanih vsebin), **osnove varovanja dediščine** (obravnavo elementov naravne dediščine), **geografija** (vpliv terena in podnebja na oblikovanje zunanjih prostorov), **biologija** (poznavanje rastlin, vpliv naravnega okolja na telesno zdravje), **psihologija** (vpliv kvalitetnega okolja na človekovo dobro počutje), **športna vzgoja** (gibanje skozi zelene prostorske sisteme v kontekstu športnih vsebin, športno-umetniški dnevi).

V kontekstu medpredmetnih povezav in dobrobiti konkretne lastne izkušnje je priporočljivo izvesti čim več obiskov na terenu v domačem okolju ter krajših in večdnevnik ekskurzij v domovini in tujini.

UVOD IN ZGODOVINA – KRAJINA KOT PROSTOR BIVANJA, USTVARJALNOSTI, KULTURE

CILJI

Dijak:

O: spoznava pojem krajinska arhitektura kot znanstveno-tehnično in umetniško disciplino, njena polja ustvarjanja ter udeležene poklice;

- : prepozna elemente krajinskega-naravnega v opazovanem konkretnem prostoru;
- : spozna elemente parkovne ureditve in razmišlja o različnih vlogah parka za naše bivanje;
- : preučuje značilnosti obravnavanih zgodovinskih parkovnih ureditev in jih navezuje na značilnosti družbe, v katerih so nastale, in jih primerja z drugimi likovnimi stvaritvami svoje dobe;
- : zasnuje svojo parkovno rešitev.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » navede polja, s katerimi se ukvarja krajinska arhitektura, in znanja, ki jih ima krajinski arhitekt;
- » v opazovanem konkretnem prostoru prepozna rešitve, ki spadajo na področje krajinske arhitekture;
- » prepozna dane primere historičnih parkovnih ureditev (barok ...);
- » navede primer organske in geometrijske parkovne zasnove iz zgodovine;
- » na izbran način predstavi svojo krajinsko zasnovo.

TERMINI

○ krajinska arhitektura ○ krajinski arhitekt ○ park

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava parkovne ureditve, predstavi krajino kot prostor našega bivanja, ustvarjalnosti in kulture ter področje oblikovanja vrtov in parkov.

Zgledi dejavnosti:

- » Dijaki preučijo primere znanih mestnih parkov in jih navežejo na vsebine umetnostne zgodovine (slogovne paralele z arhitekturo, kiparstvom in slikarstvom).
- » Dijaki obišejo park in z izkušnjo razbirajo prostore, ki so prijetnejši za druženje, počitek in igro. V nadaljevanju razbirajo prostorske značilnosti, ki navedene aktivnosti omogočajo in podpirajo (senca, sonce, odprtost, dostopnost in tlakovne ureditve).
- » V manjšem degradiranem prostoru naselja zasnujejo parkovno ureditev. Svojo rešitev predstavijo z risbo in maketo iz recikliranih gradiv.

Učitelj v uvodu predstavi element narave, ki je hkrati tudi predmet preučevanja umetnostne zgodovine: park. V nadaljevanju učitelj usmeri k raziskovanju parka skozi prizmo slogovnih obdobij in osnovo za spoznavanje kompleksnosti parkovnih zasnov, kar je dobro izhodišče za manjše dijaške ustvarjalne naloge.

ZELENI SISTEMI MEST, NARAVNI SISTEMI

CILJI

Dijak:

- : povezuje znanje več predmetov in razpravlja o pomenu narave v naseljih (ohranjanje biotske pestrosti, zaloge vode, vir hrane, hlajenje...);
- : preučuje elemente zelenega sistema mesta in razpravlja o pomenu njihove povezanosti;
- : raziskuje možnosti izboljšanja zelenega sistema v izbranem naselju;
- : raziskuje širše naravne sisteme, ki presegajo občinske in državne meje, ter pomen razumevanja naravnih zakonov in varstva narave na nivoju družbe (porečja, poplavna območja, varovana območja in globalno segrevanje).

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » pojasni pojem biotska pestrost;
- » predlaga rešitev, ki ohranja biotsko pestrost;
- » pojasni pojem zeleni sistem;
- » na konkretnem v živo opazovanem primeru predlaga rešitve za vzpostavitev ali ohranitev in izboljšavo zelenega sistema naselja;
- » predstavi primer širšega sistema, ki presega meje enega naselja in pomen skupnega pristopa k njegovi zaščiti in obravnavi.

TERMINI

○ park ○ zelenje in voda kot arhitekturni element ○ zeleni sistem mesta (park, igrišča, zelenje pred stanovanjskimi in javnimi objekti, športno-rekreacijska območja, vrtički, pokopališča, tematski parki, vodne ureditve, mestni gozd, zelene površine kot naravna in kulturna vrednota, zelenje kot del stavb)

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj pri tej skupini ciljev obravnava zeleni sistem naselij in podobne naravne sisteme.

Zgledi dejavnosti:

- » Dijaki naj se navežejo na vsebine predmeta biologija in razpravljajo o pomenu biotske pestrosti.

- » Dijaki zasnujejo zeleno tematsko pot, ta naj sega od njihovih domačih vrat do najbližjega večjega parka ali gozda. Morda bodo morali prečiti pozidana in neozelenjena območja, v tem primeru naj predlagajo rešitve za ozelenitev omenjenih segmentov poti. Pot naj prikažejo na sebi lasten način (risba, maketa ali video).
- » Poiščejo naj primere čezmejnih ali medkrajevnih naravnih sistemov (porečja, gozdovi in parki) in razpravljajo o pomenu širših družbenih dogovorov in poenotenega varovanja navedenih vrednot.

Učitelj osvetli kompleksnost pomena naravnih površin – vloga prostora za bivanje na prostem in sprostitev je samo ena od njih (prostori narave zagotavljajo tudi ekološko ravnovesje, so vir dobrin, bivališče drugih živih bitij) ipd. Vloga parka je nadgrajena, ko je vpet v zeleni sistem mesta (od hiše prek parka do gozda). Prek obravnave teme ponudi dijakom možnost za spoznavanje, raziskovanje in vrednotenje širših naravnih sistemov, ki presegajo občinske in državne meje, ter osvetljuje pomen razumevanja naravnih zakonov in varstva narave na ravni družbe (porečja, poplavna območja, varovana območja in globalno segrevanje).

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

OPREDELITEV PREDMETA

Alexander, C. (1977). *A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction*. Oxford University Press.

Baš, A. (1980). *Slovensko ljudsko izročilo: pregled etnologije Slovencev*. Cankarjeva založba in Inštitut za slovensko narodopisje pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti.

Bogataj, J. (2011). *Slovenija praznuje: Sodobne šege in navade na Slovenskem*. Mladinska knjiga.

Fister, P. (1993). *Arhitekturne krajine in regije Slovenije*. Zavod za prostorsko planiranje.

Ivanšek, F. (1988). *Enodružinska hiša : od prosto stoječe hiše k nizki zgoščeni zazidavi*. Ambient.

Juvanec, B. (2007). *Kozolec*. Fakulteta za arhitekturo.

Koch, W. (1999). *Umetnost stavbarstva*. Mladinska knjiga.

Korošec, B. (1991). *Ljubljana skozi stoletja: mesto na načrtih, projektih in v stvarnosti*. Mladinska knjiga.

Košir, F. (1993). *Zamisel mesta*. Slovenska matica.

Melik, A. (1931). *Kozolec na Slovenskem*. Znanstveno društvo.

Norberg-Schulz, C. (1980). *Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture*. Rizzoli.

Ovsec, D. J. (1992). *Velika knjiga o praznikih. Praznovanja na Slovenskem in po svetu*. Domus.

Ridley, M. (2020). *Kako inovacije spreminjajo svet in zakaj uspevajo v svobodni družbi*. UMco.

Rogers, E.M. (1962). *Diffusion of Innovations*. Free Press.

Vidmar, J. (1985). *Ljudska arhitektura v Sloveniji*. Mladinska knjiga.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/f68315i> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/f68315i>)

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/eohqiil>

(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/eohqiil>) (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3ladrdr>)

(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3ladrdr>)

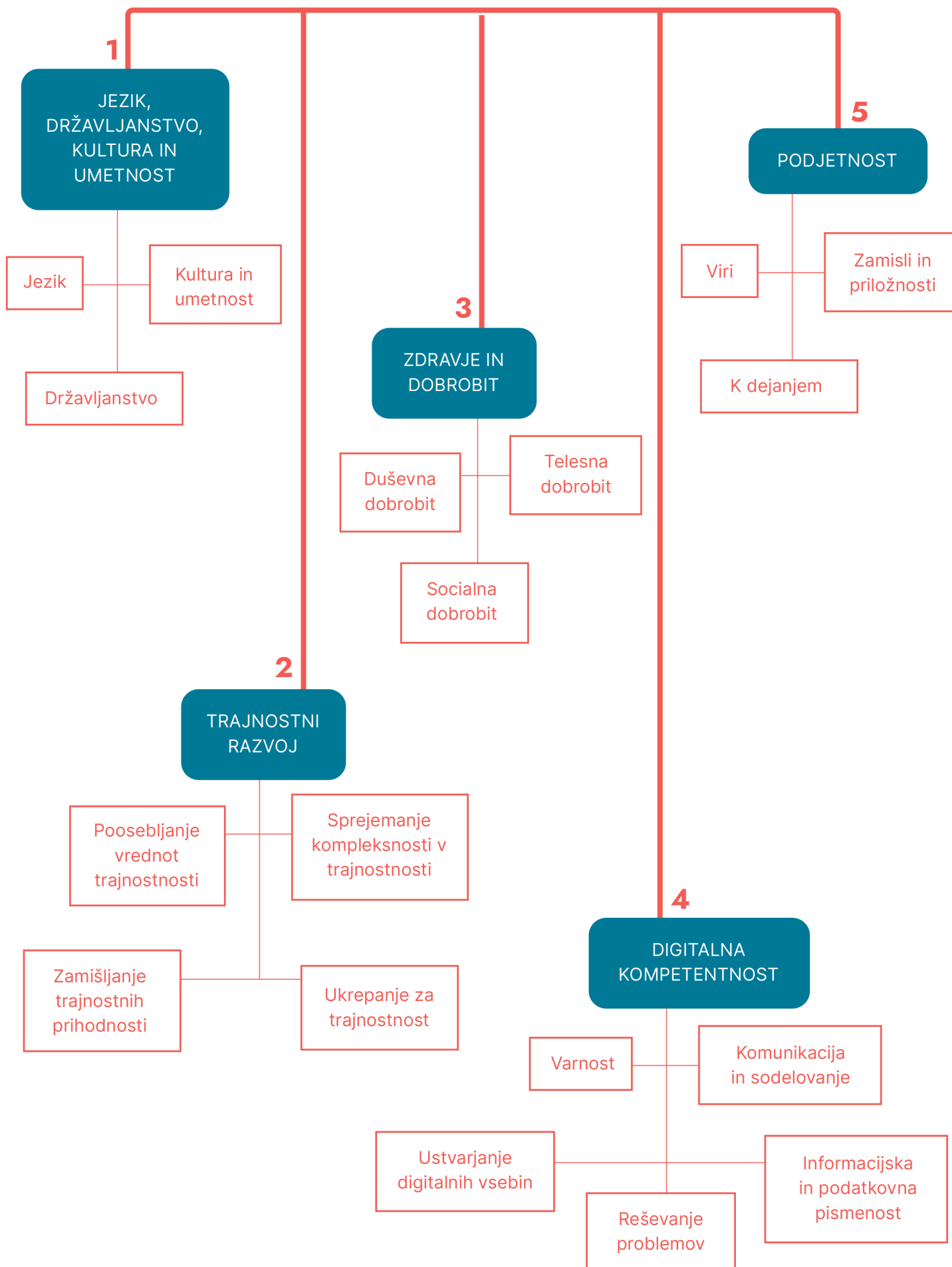
https://www.zrss.si/pdf/skupni_cilji.pdf (https://www.zrss.si/pdf/skupni_cilji.pdf)

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/k5x7lf7> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/k5x7lf7>)

PRILOGE

KLJUČNI CILJI PO PODROČJIH SKUPNIH CILJEV

1 /// JEZIK, DRŽAVLJANSTVO, KULTURA IN UMETNOST

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

1.1 JEZIK

1.1.1 Strokovna besedila	1.1.1.1 Pri posameznih predmetih razvija zmožnost izražanja v različnih besedilnih vrstah (referat, plakat, povzetek, opis, pogovor itd.).
1.1.2 Strokovni jezik	1.1.2.1 Se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije; torej učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav. 1.1.2.2 Se izraža z ustrezno terminologijo predmeta in skrbi za ustrezno govorno ter pisno raven svojega strokovnega jezika.
1.1.3 Univerzalni opis jezika kot sistema	(pri vseh predmetih:) 1.1.3.1 Se zaveda podobnosti ter razlik med jeziki in je na to pozoren tudi pri uporabi gradiv v tujih jezikih, pri uporabi prevajalnikov, velikih jezikovnih modelov, avtomatsko prevedenih spletnih strani itd. (pri vseh jezikovnih predmetih:) 1.1.3.2 Se zaveda, da različne jezike lahko opisujemo na podoben način; pri pouku tujih jezikov zato uporablja znanje, pridobljeno pri pouku učnega jezika, in obratno: zna primerjati jezike, ki se jih uči, in razpozna podobnosti ter razlike med njimi.
1.1.4 Razumevanje pomena branja	1.1.4.1 Pri vseh predmetih redno bere, izbira raznolika bralna gradiva, jih razume, poglobljeno analizira in kritično vrednoti.
1.1.5 Jezik in nenasilna komunikacija	1.1.5.1 Razvija lastne sporazumevalne zmožnosti skozi nenasilno komunikacijo.

1.2 DRŽAVLJANSTVO

1.2.1 Poznavanje in privzemanje človekovih pravic ter dolžnosti kot temeljnih vrednot in osnov državljanske etike	1.2.1.1 Pozna, razume in sprejema človekove pravice kot skupni evropski in ustavno določeni okvir skupnih vrednot ter etike. 1.2.1.2 Razume, da so človekove pravice univerzalne in nepogojene, da uveljavljajo vrednote svobode in enakosti. 1.2.1.3 Razume in sprejema, da je obstoj pravic pogojen s spoštovanjem individualne dolžnosti do enake pravice drugega. 1.2.1.4 Razume in sprejema, da je dolžnost do enake pravice drugega dolžnost zaradi dolžnosti (ne le pravica zaradi individualnega interesa). 1.2.1.5 Razume in sprejema človekove pravice in dolžnosti kot osnovno, vsem državljanom skupno etiko (moralo), ki uveljavlja vrednote spoštovanja človekovega dostojanstva, pravičnosti, resnice, zakona, lastnine, nediskriminacije in strpnosti.
1.2.2 Etična refleksija	1.2.2.1 Spozna, da obstajajo moralna vprašanja, pri katerih ni vnaprej danih od vseh sprejetih odgovorov. 1.2.2.2 Razvija občutljivost za moralna vprašanja ter sposobnost, da o njih razmišlja skupaj z drugimi.
1.2.3 Sodelovanje z drugimi v skupnosti in za skupnost	1.2.3.1 Z namenom uresničevanja skupnega dobrega sodeluje z drugimi ter podaja in uresničuje predloge, ki kakovostno spreminjajo skupnosti. 1.2.3.2 Prek lastnega delovanja ozavešča pomen skrbi za demokratično skupnost ter krepi zavedanje o pomenu pripadnosti skupnosti za lastnodobrobit in dobrobit drugih.
1.2.4 Aktivno državljanstvo in politična angažiranost	1.2.4.1 Ob zavedanju pozitivnega pomena politike kot skupnega reševanja izzivov in skrbi za dobrobit vseh, pa tudi iskanja kompromisov in preseganja konfliktov, pozna raznolike oblike demokratičnega političnega angažiranja in se vključuje v politične procese, ki vplivajo na življenja ljudi.
1.2.5 Znanje za kritično mišljenje, za aktivno državljansko držo	1.2.5.1 Uporabi znanja vsakega predmetnega področja za kritično in aktivno državljansko držo.

1.3 KULTURA IN UMETNOST

1.3.1 Sprejemanje, doživljanje in vrednotenje kulture in umetnosti	1.3.1.1 Intuitivno ali zavestno (individualno in v skupini) vzpostavlja odnos do kulture, umetnosti, umetniške izkušnje in procesov ustvarjanja ter ob tem prepozna lastna doživetja in se vživlja v izkušnjo drugega itd.).
1.3.2 Raziskovanje in spoznavanje kulture ter umetnosti	1.3.2.1 Raziskuje in spozna kulturo, umetnost, umetniške zvrsti ter njihova izrazna sredstva v zgodovinskem in kulturnem kontekstu.
1.3.3 Izražanje v umetnosti in z umetnostjo	1.3.3.1 Je radoveden in raziskuje materiale in umetniške jezike, se z njimi izraža, razvija domišljijo ter pogloblja in širi znanje tudi na neumetniških področjih.
1.3.4 Uživanje v ustvarjalnem procesu ter dosežkih kulture in umetnosti	1.3.4.1 Uživa v ustvarjalnosti, se veseli lastnih dosežkov in dosežkov drugih. 1.3.4.2 V varnem, odprtem in spodbudnem učnem okolju svobodno izraža želje in udejanja ustvarjalne ideje.
1.3.5 Živi kulturo in umetnost	1.3.5.1 Živi kulturo in umetnost kot vrednoto v domačem in šolskem okolju ter prispeva k razvoju šole kot kulturnega središča in njenemu povezovanju s kulturnim in z družbenim okoljem.

2 /// TRAJNOSTNI RAZVOJ

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

2.1 POOSEBLJANJE VREDNOT TRAJNOSTNOSTI

2.1.1 Vrednotenje trajnostnosti	2.1.1.1 Kritično oceni povezanost lastnih vrednot in vrednot družbe s trajnostnostjo glede na svoje trenutne zmožnosti ter družbeni položaj.
2.1.2 Podpiranje pravičnosti	2.1.2.1 Pri svojem delovanju upošteva etična načela pravičnosti, enakopravnosti ter sočutja.
2.1.3 Promoviranje narave	2.1.3.1 Odgovoren odnos do naravnih sistemov gradi na razumevanju njihove kompleksnosti in razmerij med naravnimi ter družbenimi sistemi.

2.2 SPREJEMANJE KOMPLEKSNOSTI V TRAJNOSTNOSTI

2.2.1 Sistemsko mišljenje	2.2.1.1 K izbranemu problemu pristopa celostno, pri čemer upošteva povezanost okoljskega, gospodarskega in družbenega vidika. 2.2.1.2 Presoja kratkoročne in dolgoročne vplive delovanja posameznika in družbenih skupin v družbi, družbe na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.2.2 Kritično mišljenje	2.2.2.1 Kritično presoja informacije, poglede in potrebe o trajnostnem razvoju z vidika naravnega okolja, živih bitij in družbe, pri čemer upošteva različne poglede, pogoje z osebnim, socialnim in kulturnim ozadjem.
2.2.3 Formuliranje problema	2.2.3.1 Pri opredelitvi problema upošteva značilnosti problema – (ne)jasnost, (ne)opredeljenost, (ne)določljivost problema – in lastnosti reševanja – (ne)definirane, (ne)sistemske rešitve – ter vpletenost deležnikov.

2.3 ZAMIŠLJANJE TRAJNOSTNIH PRIHODNOSTI

2.3.1 Pismenost za prihodnost	2.3.1.1 Na podlagi znanja, znanstvenih dognanj in vrednot trajnostnosti razume ter vrednoti možne, verjetne in želene trajnostne prihodnosti (scenarije). 2.3.1.2 Presoja dejanja, ki so potrebna za doseganje želene trajnostne prihodnosti.
2.3.2 Prilagodljivost	2.3.2.1 V prizadevanju za trajnostno prihodnost tvega in se kljub negotovostim prilagaja ter sprejema trajnostne odločitve za svoja dejanja.
2.3.3 Raziskovalno mišljenje	2.3.3.1 Pri načrtovanju in reševanju kompleksnih problemov/-atik trajnostnosti uporablja in povezuje znanja in metode različnih znanstvenih disciplin ter predlaga ustvarjalne in inovativne ideje in rešitve.

2.4 UKREPANJE ZA TRAJNOSTNOST

2.4.1 Politična angažiranost	2.4.1.1 Ob upoštevanju demokratičnih načel kritično vrednoti politike z vidika trajnostnosti ter sodeluje pri oblikovanju trajnostnih politik in prakse na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.4.2 Kolektivno ukrepanje	2.4.2.1 Pri prizadevanju in ukrepanju za trajnostnost upošteva demokratična načela in aktivno ter angažirano (konstruktivno) sodeluje z drugimi.
2.4.3 Individualna iniciativa	2.4.3.1 Se zaveda lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni, kolektivni ter politični ravni.

3.1 DUŠEVNA DOBROBIT

3.1.1 Samozavedanje	3.1.1.1 Zaznava in prepoznavna lastno doživljanje (telesne občutke, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) ter lastno vedenje. 3.1.1.2 Skozi izkušnje razume povezanost različnih vidikov lastnega doživljanja (telesni občutki, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) v specifičnih situacijah (npr. ob doživljanju uspeha in neuspeha v učnih in socialnih situacijah).
3.1.2 Samouravnavanje	3.1.2.1 Uravnava lastno doživljanje in vedenje (npr. v stresnih učnih in socialnih situacijah). 3.1.2.2 Razvija samozaupanje in samospoštovanje. 3.1.2.3 Se učinkovito spoprijema z negotovostjo in kompleksnostjo. 3.1.2.4 Učinkovito upravlja, organizira čas učenja in prosti čas.
3.1.3 Postavljanje ciljev	3.1.3.1 Prepoznavna lastne interese, lastnosti, močna in šibka področja ter v skladu z njimi načrtuje kratkoročne in dolgoročne cilje (vezane na duševno, telesno, socialno in učno področje). 3.1.3.2 Spremlja doseganje in spreminjanje načrtovanih ciljev. 3.1.3.3 Razvija zavzetost in vztrajnost ter krepi zmožnosti odložitve nagrade.
3.1.4 Prožen način razmišljanja	3.1.4.1 Razvija osebno prožnost, razvojno miselno naravnost, radovednost, optimizem in ustvarjalnost. 3.1.4.2 Učinkovito se spoprijema s problemskimi situacijami, ki zahtevajo proaktivno miselno naravnost.
3.1.5 Odgovornost in avtonomija	3.1.5.1 Krepi odgovornost, avtonomijo in skrbi za osebno integriteto.

3.2 TELESNA DOBROBIT

3.2.1 Gibanje in sedenje	3.2.1.1 Razume pomen vsakodnevnega gibanja za zdravje in dobro počutje. 3.2.1.2 Razvija pozitiven odnos do gibanja. 3.2.1.3 Vključuje se v različne gibalne dejavnosti, tudi tiste, ki razbremenijo naporen vsakdan. 3.2.1.4 Razume škodljivosti dolgotrajnega sedenja, razvija navade za prekinitev in zmanjšanje sedenja.
3.2.2 Prehrana in prehranjevanje	3.2.2.1 Razume pomen uravnotežene prehrane. 3.2.2.2 Razvija navade zdravega prehranjevanja. 3.2.2.3 Oblikuje pozitiven odnos do hrane in prehranjevanja.
3.2.3 Sprostitev in počitek	3.2.3.1 Razume pomen počitka in sprostitve po miselnem ali telesnem naporu. 3.2.3.2 Spozna različne tehnike sproščanja in uporablja tiste, ki mu najbolj koristijo. 3.2.3.3 Razume pomen dobrih spalnih navad za učinkovito telesno in miselno delovanje ter ravnanje.
3.2.4 Varnost	3.2.4.1 Spozna različne zaščitne ukrepe za ohranjanje zdravja. 3.2.4.2 Ravna varno in odgovorno, pri čemer skrbi za ohranjanje zdravja sebe in drugih.
3.2.5 Preventiva pred različnimi oblikami zasvojenosti	3.2.5.1 Usvaja znanje o oblikah in stopnjah zasvojenosti ter o strategijah, kako se jim izogniti oz. jih preprečiti z zdravim življenjskim slogom.

3.3 SOCIALNA DOBROBIT

3.3.1 Socialno zavedanje in zavedanje raznolikosti	3.3.1.1 Ozavešča lastno doživljanje in vedenje v odnosih z drugimi. 3.3.1.2 Zaveda se in prepoznava raznolikosti v ožjem (oddelek, vrstniki, družina) in širšem okolju (šola, lokalna skupnost, družba).
3.3.2 Komunikacijske spretnosti	3.3.2.1 Razvija spretnosti aktivnega poslušanja, asertivne komunikacije, izražanja interesa in skrbi za druge.
3.3.3 Sodelovanje in reševanje konfliktov	3.3.3.1 Konstruktivno sodeluje v različnih vrstah odnosov na različnih področjih. 3.3.3.2 Krepi sodelovalne veščine, spretnosti vzpostavljanja in vzdrževanja kakovostnih odnosov v oddelku, družini, šoli, širši skupnosti, temelječih na spoštljivem in asertivnem komuniciranju ter enakopravnosti.
3.3.4 Empatija	3.3.4.1 Krepi zmožnosti razumevanja in prevzemanja perspektive drugega. 3.3.4.2 Prepoznavna meje med doživljanjem sebe in drugega. 3.3.4.3 Uravnava lastno vedenje v odnosih, upoštevajoč več perspektiv hkrati.
3.3.5 Prosocialno vedenje	3.3.5.1 Krepi prepoznavanje in zavedanje potrebe po nudenju pomoči drugim. 3.3.5.2 Prepoznavna lastne potrebe po pomoči in strategije iskanja pomoči. 3.3.5.3 Krepi družbeno odgovornost.

4 /// DIGITALNA KOMPETENTNOST

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

4.1 INFORMACIJSKA IN PODATKOVNA PISMENOST

4.1.1 Brskanje, iskanje in filtriranje podatkov, informacij ter digitalnih vsebin	4.1.1.1 Izraža informacijske potrebe, išče podatke, informacije in vsebine v digitalnih okoljih ter izboljšuje osebne strategije iskanja.
4.1.2 Vrednotenje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.2.1 Analizira, primerja in kritično vrednoti verodostojnost in zanesljivost podatkov, informacij in digitalnih vsebin.
4.1.3 Upravljanje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.3.1 Podatke zbira, obdeluje, prikazuje in shranjuje na najustreznejša mesta (trdi disk, oblak, USB itd.), tako da jih zna kasneje tudi najti.

4.2 KOMUNIKACIJA IN SODELOVANJE

4.2.1 Interakcija z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.1.1 Sporazumeva se z uporabo različnih digitalnih tehnologij in razume ustrezna sredstva komunikacije v danih okoliščinah.
4.2.2 Deljenje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.2.1 Deli podatke, informacije in digitalne vsebine z drugimi z uporabo ustreznih digitalnih tehnologij. Deluje v vlogi posrednika in je seznanjen s praksami navajanja virov ter avtorstva.
4.2.3 Državljijsko udejstvovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.3.1 Išče in uporablja portale za udejstvovanje v družbi. Poišče skupine, ki zastopajo njegove interese, s pomočjo katerih lahko aktivno daje predloge za spremembe.
4.2.4 Sodelovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.4.1 Z digitalnimi orodji soustvarja skupno vsebino in se zavzema za krepitev sodelovanja med člani.
4.2.5 Spletni bonton	4.2.5.1 Pri uporabi digitalnih tehnologij in omrežij prilagaja svoje vedenje pričakovanjem ter pravilom, ki veljajo v določeni skupini.
4.2.6 Upravljanje digitalne identitete	4.2.6.1 Ustvari eno ali več digitalnih identitet in z njimi upravlja, skrbi za varovanje lastnega ugleda ter za ravnanje s podatki, ki nastanejo z uporabo številnih digitalnih orodij in storitev v različnih digitalnih okoljih.

4.3 USTVARJANJE DIGITALNIH VSEBIN

4.3.1 Razvoj digitalnih vsebin	4.3.1.1 Ustvarja in ureja digitalne vsebine v različnih formatih.
4.3.2 Umeščanje in poustvarjanje digitalnih vsebin	4.3.2.1 Digitalne vsebine obogati z dodajanjem slik, glasbe, videoposnetkov, vizualnih efektov idr.
4.3.3 Avtorske pravice in licence	4.3.3.1 Pozna licence in avtorske pravice. Spoštuje pravice avtorjev in jih ustrezno citira.
4.3.4 Programiranje	4.3.4.1 Zna ustvariti algoritem za rešitev enostavnega problema. Zna odpraviti preproste napake v programu.

4.4 VARNOST

4.4.1 Varovanje naprav	4.4.1.1 Deluje samozaščitno; svoje naprave zaščiti z ustreznimi gesli, programsko opremo in varnim ravnanjem, jih ne pušča brez nadzora v javnih prostorih idr.
4.4.2 Varovanje osebnih podatkov in zasebnosti	4.4.2.1 Varuje osebne podatke in podatke drugih ter prepoznava zaupanja vredne ponudnike digitalnih storitev.
4.4.3 Varovanje zdravja in dobrobiti	4.4.3.1 Digitalno tehnologijo uporablja uravnoteženo, skrbi za dobro telesno in duševno dobrobit ter se izogiba negativnim vplivom digitalnih medijev.
4.4.4 Varovanje okolja	4.4.4.1 Zaveda se vplivov digitalnih tehnologij in njihove uporabe na okolje.

4.5 REŠEVANJE PROBLEMOV

4.5.1 Reševanje tehničnih težav	4.5.1.1 Prepozna tehnične težave pri delu z napravami ali digitalnimi okolji ter jih rešuje.
4.5.2 Prepoznavanje potreb in opredelitev tehnoloških odzivov	4.5.2.1 Prepoznava in ocenjuje potrebe, izbira ter uporablja digitalna orodja in jih prilagaja lastnim potrebam.
4.5.3 Ustvarjalna uporaba digitalne tehnologije	4.5.3.1 S pomočjo digitalne tehnologije ustvarja rešitve in novosti v postopkih ter izdelkih.
4.5.4 Prepoznavanje vrzeli v digitalnih kompetencah	4.5.4.1 Prepozna vrzeli v svojih digitalnih kompetencah, jih po potrebi izboljšuje in dopolnjuje ter pri tem podpira tudi druge.

5.1 ZAMISLI IN PRILOŽNOSTI

5.1.1 Odkrivanje priložnosti	5.1.1.1 Prepozna avtentične izzive kot priložnosti za ustvarjanje vrednosti zase in za druge.
5.1.2 Ustvarjalnost in inovativnost	5.1.2.1 Pri reševanju izzivov na ustvarjalen način uporablja znanje in izkušnje za ustvarjanju boljših rešitev. 5.1.2.2 Pripravi nabor možnih rešitev izziva, pri čemer stremi k oblikovanju vrednosti za druge.
5.1.3 Vizija	5.1.3.1 Oblikuje vizijo prihodnosti, ki vključuje odgovore na vprašanja, kaj namerava početi v prihodnosti, kakšen želi postati in kakšno skupnost želi sooblikovati.
5.1.4 Vrednotenje zamisli	5.1.4.1 Vrednoti rešitve ob upoštevanju kriterijev po načelu ustvarjanja dobrobiti za druge in izbere ustrezno rešitev.
5.1.5 Etično in trajnostno razmišljanje	5.1.5.1 Prepozna in ovrednoti vpliv svojih odločitev ter ravnanj na skupnost in okolje.

5.2 VIRI

5.2.1 Samozavedanje in samoučinkovitost	5.2.1.1 Prepozna svoje želje, močna in šibka področja ter zaupa, da lahko pozitivno vpliva na ljudi in situacije.
5.2.2 Motiviranost in vztrajnost	5.2.2.1 Je pozitivno naravnani, samozavesten in osredotočen na proces reševanja izziva. 5.2.2.2 Vztraja pri opravljanju kompleksnejših nalog.
5.2.3 Vključevanje virov	5.2.3.1 Pridobi podatke in sredstva (materialna, nematerialna in digitalna), potrebne za prehod od zamisli k dejanjem, s katerimi odgovorno in učinkovito upravlja, pri čemer upošteva učinkovito izrabo lastnega časa in finančnih sredstev.
5.2.4 Vključevanje človeških virov	5.2.4.1 Spodbuja in motivira druge pri reševanju skupnih nalog. 5.2.4.2 Poišče ustrezno pomoč posameznika (npr. vrstnika, učitelja, strokovnjak itd.) ali strokovne skupnosti. 5.2.4.3 Razvije spretnosti za učinkovito komunikacijo, pogajanje, vodenje, ki so potrebne za doseganje rezultatov.
5.2.5 Finančna pismenost	5.2.5.1 V različnih življenjskih situacijah prepozna in rešuje finančne izzive (viri finančnih sredstev, skrb za denar, poslovanje npr. z banko, zavarovalnico ter drugimi finančnimi institucijami, ocena potrebnih sredstev, tveganj in odločitev o zadolževanju ter naložbi, varčevanju). 5.2.5.2 Sprejema odgovorne finančne odločitve za doseganje blaginje (osebne in za skupnost). 5.2.5.3 Pridobiva ustrezno znanje na področju finančne pismenosti za kakovostno vsakdanje in poklicno življenje.

5.3 K DEJANJEM

5.3.1 Prevzemanje pobude	5.3.1.1 Spodbuja in sodeluje pri reševanju izzivov, pri čemer prevzema individualno in skupinsko odgovornost.
5.3.2 Načrtovanje in upravljanje	5.3.2.1 V procesu reševanja problemov si zastavlja kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne cilje, opredeli prednostne naloge in pripravi načrt. 5.3.2.2 Prilagaja se nepredvidenim spremembam.
5.3.3 Obvladovanje negotovosti, dvoumnosti in tveganja	5.3.3.1 Na nepredvidene situacije se odziva s pozitivno naravnanoostjo in ciljem, da jih uspešno razreši. 5.3.3.2 Pri odločitvah primerja in analizira različne informacije, da zmanjša negotovost, dvoumnost in tveganja.
5.3.4 Sodelovanje	5.3.4.1 Sodeluje z različnimi posamezniki ali skupinami. 5.3.4.2 Morebitne spore rešuje na konstruktiven način in po potrebi sklepa kompromise.
5.3.5 Izkusveno učenje	5.3.5.1 Z reševanjem izzivov pridobiva nove izkušnje in jih upošteva pri sprejemanju nadaljnjih odločitev. 5.3.5.2 Presoja uspešnost doseganja zastavljenih ciljev in pri tem prepozna priložnosti za nadaljnje učenje. 5.3.5.3 Prepozna priložnosti za aktivno uporabo pridobljenega znanja v novih situacijah. 5.3.5.4 Povratne informacije uporabi za nadaljnji razvoj podjetnostne kompetence.